

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Martina Pecháčková

**Multikulturní výchova v mateřské škole zaměřená na ruskou
národnostní menšinu**

OLOMOUC 2015

Vedoucí práce: Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem v seznamu literatury veškerou použitou literaturu a další zdroje včetně internetu.

V Olomouci dne 1. dubna 2015

.....

podpis

Na tomto místě bych chtěla poděkovat paní Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, za její cenné rady, podněty a připomínky, děkuji za její ochotu a trpělivost.

OBSAH

ÚVOD	6
MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	7
1.1 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA A KLÍČOVÉ KOMPETENCE	7
1.2 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA A JEDNOTLIVÉ VZDĚLÁVACÍ OBLASTI OBSAHU RVP PV.....	8
2 RUSKÁ NÁRODNOSTNÍ MENŠINA V ČESKÉ REPUBLICCE.....	12
2.1 NÁRODNOSTNÍ MENŠINA	12
2.2 RUSOVÉ U NÁS	13
3 RUSKÁ KULTURA	16
3.1 PRAVOSLAVÍ	16
3.2 DĚJINY	19
3.3 UMĚNÍ	24
3.3.1 <i>Architektonické památky</i>	24
3.3.2 <i>Ikonopisectví</i>	26
3.3.3 <i>Literatura</i>	28
3.3.4 <i>Hudba</i>	29
4 CHARAKTERISTIKA PROJEKTU	32
4.1 PŘEDMĚT PROJEKTU	32
4.2 CÍLE PROJEKTU	32
5 PROJEKT – TÝDENNÍ PLÁN PRO MATEŘSKOU ŠKOLU	33
5.1 PONDĚLÍ	35
5.1.1 <i>Dopolední program</i>	36
5.1.2 <i>Odpolední program</i>	39
5.2 ÚTERÝ	40
5.2.1 <i>Dopolední program</i>	41
5.2.2 <i>Odpolední program</i>	42
5.3 STŘEDA	43
5.3.1 <i>Dopolední program</i>	44
5.3.2 <i>Odpolední program</i>	44

5.4	ČTVRTEK.....	46
5.4.1	<i>Dopolední program.....</i>	46
5.4.2	<i>Odpolední program.....</i>	49
5.5	PÁTEK	51
5.5.1	<i>Dopolední program.....</i>	51
5.5.2	<i>Odpolední program.....</i>	53
	ZÁVĚR	55
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	57
	SEZNAM PŘÍLOH.....	63
	ANOTACE	

Úvod

V naší čím dál víc rozmanitější společnosti s rostoucím počtem přistěhovalců z jiných zemí ještě stále přetrvává určitý strach ze všeho cizího a neznámého. Nedůvěra nám brání v dialogu, v němž je oběma stranám přiznávána tatáž lidská hodnota a důstojnost bez rozdílu původu či barvy pleti. Příslušníci národnostních menšin se musí potýkat s odmítnutím a předsudky. Dokonce už i v mateřské škole se můžeme setkat s diskriminací a šikanou. Tento smutný fakt mě přiměl k tomu, abych se věnovala právě problematice multikulturní výchovy.

Vhodně uchopená multikulturní výchova, která zdůrazňuje lidskou důstojnost každého člověka, úctu k jeho kořenům a snaží se o vzájemné poznávání a nalezení cesty k porozumění, nás má vést k odložení zábrán, vzájemnému sblížení s příslušníky jiných kultur i oboustrannému respektu k národním tradicím, zvykům. Seznámíme-li se s tím, z čeho člověk vychází, co jej formovalo, ovlivnilo, jaké má hodnoty, lépe pochopíme jeho mentalitu a jednání. To však neznamená, že bychom se měli odklánět od vlastních kulturních hodnot. Toto setkání nakonec může být vzájemně velice přínosné a obohacující.

Vybrala jsem si tedy v naší zemi čtvrtou největší národnostní menšinu, neboť v mateřských školách se můžeme často setkat i s dětmi ruských přistěhovalců, s cílem přiblížit dětem v mateřské škole ruskou zemi tak, aby poznaly kulturu svých ruských kamarádů.

V teoretické části věnuji první kapitolu Rámcovému vzdělávacímu programu pro předškolní vzdělávání, v němž nalzáme multikulturní zásady v podobě klíčových vybraných kompetencí a očekávaných výstupů z jednotlivých oblastí obsahu vzdělávání. V další kapitole přibližuji život ruské menšiny v České republice a poté následuje exkurz do ruské kultury.

Praktická část představuje týdenní plán pro mateřskou školu zaměřený na poznávání zmiňované kultury. Výsledkem je projekt s řadou námětů, her a činností využitelný v praxi, který učitelka v mateřské škole může zařadit do třídního vzdělávacího programu.

Stěžejními cíli práce tedy je seznámit českou veřejnost, zejména pedagogy pracující v předškolních zařízeních, s ruskou menšinou v naší republice, podat poznatky o vybraných oblastech ruské kultury a následně zpracovat prakticky využitelnou sadu aktivit seznamujících děti během jednoho týdne v rámci multikulturní výchovy v mateřské škole se životem lidí v Rusku.

Multikulturní výchova v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání

V této kapitole charakterizujeme multikulturní výchovu a její postavení v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV).

Podle Průchy nás multikulturní výchova má vést k tomu, abychom poznávali, rozuměli a respektovali jiné kultury, etnika a národy, a tak s nimi mohli koexistovat a kooperovat. Jedná se o praktickou edukační činnost, oblast vědecké teorie s interdisciplinárním charakterem, oblast výzkumu, systém informačních a organizačních aktivit.¹

1.1 Multikulturní výchova a klíčové kompetence

Klíčovými kompetencemi definovanými Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) rozumíme: „soubory předpokládaných dovedností, schopností, postojů a hodnot...“ které, „...představují soubory činnostně zaměřených a prakticky využitelných výstupů.“² Cílem předškolní výchovy je usilovat o jejich rozvíjení tak, aby na jejím konci děti došly alespoň částečně k jejich dosažení, jež není povinné. Klíčové kompetence k učení, řešení problému, komunikativní, sociální a personální a činnostní a občanské totiž RVP PV vytyčuje jako ideál, o nějž třeba usilovat.³

Multikulturní výchovy se podle nás týkají následující schopnosti, dovednosti, postoje, hodnoty či vědomosti, stanovené pro dítě ukončující předškolní vzdělání:

- V oblasti kompetencí k učení: „má elementární poznatky o světě lidí, kultury, přírody a techniky, který dítě obklopuje, o jeho rozmanitostech a proměnách; orientuje se v řádu a dění v prostředí, ve kterém žije.“⁴
 - Děti se pomocí multikulturní výchovy mají možnost setkat s rozmanitostí světa, jeho pestrostí, proměnlivostí, bohatostí a krásou. Mají mít chuť poznávat

¹ Srov. PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. Praha: Triton, 2011, 167 s. Str. 16,18-19.

² VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ V PRAZE, Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: 2004. Str. 11.

³ Srov. *Tamtéž*. Str. 11-12.

⁴ *Tamtéž*. Str. 12.

nové a hodnotit to kladně. Díky setkání s jinými kulturami mohou rozšířit své obzory, poznat nové kamarády, specifika života v jiných částech světa.

- V oblasti sociálních a personálních kompetencí pak: „je schopno chápat, že lidé jsou různí a umí být tolerantní k jejich odlišnostem a jedinečnostem.“⁵ Dále: „chápe, že nespravedlnost, ubližování, ponižování, lhostejnost, agresivita a násilí se nevyplácí a že vzniklé konflikty je lépe řešit dohodou; dokáže se bránit projevům násilí jiného dítěte, ponižování a ubližování.“⁶
 - Všichni do jednoho jsme jedineční a vzácní, musíme tolerovat jedni druhé v jejich specifčnosti. V mateřské škole nesmí nikdo nikomu neubližovat ani jej odstrkovat, diskriminovat. Díky tomu vede tento styl výchovy již v předškolním věku k prevenci šikany a rasismu.
- Konečně v oblasti činnostních a občanských kompetencí si dítě uvědomuje: „svá práva i práva druhých, učí se je hájit i respektovat; chápe, že všichni lidé mají stejnou hodnotu.“⁷
 - Multikulturní výchova učí děti, že každé z nich i každý člověk na zemi má stejnou lidskou důstojnost, ať je jakkoliv odlišný. Dítě se má naučit, jak uhájit spravedlivě svá práva i jak se zastat práv toho, kdo je utlačován. Mělo by pochopit, že v životě nelze jen sobecky prosazovat sebe bez ohledu na druhé, aby bylo schopno v budoucnu opravdových zdravých vztahů založených na vzájemné důvěře a lásce.

1.2 Multikulturní výchova a jednotlivé vzdělávací oblasti obsahu RVP PV

V této podkapitole jsme se pokusili vyzdvihnout takové cíle, činnosti ze vzdělávací nabídky, výstupy i rizika, která se bezprostředně či skrytě dotýkají problematiky multikulturní výchovy.

- Psychologická oblast

V psychologické oblasti vzdělávacího obsahu nazvané Dítě a jeho psychika se problematika multikulturní výchovy, xenofobie a diskriminace odráží v části Sebepojetí, city, vůle, kde klíčovými dílčími cíly, které má učitel u dítěte podporovat, jsou: „poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity, získání

⁵ *Tamtéž.* Str. 14.

⁶ *Tamtéž.* Str. 14.

⁷ *Tamtéž.* Str. 14.

sebevědomí, sebedůvěry, osobní spokojenosti).“⁸ Tyto cíle dále pedagog dítěti zprostředkovává nabízenými činnostmi vedoucími k „poznávání různých lidských vlastností; záměrné pozorování, čím se lidé mezi sebou liší (fyzické i psychické vlastnosti, dovednosti, schopnosti, city, vlastnosti dané pohlavními rozdíly, věkem, zeměpisným místem narození, jazykem) a v čem jsou si podobní,“ a také k „identifikaci sebe sama a k odlišení od ostatních.“⁹

Na základě stanovených cílů i zprostředkovaných aktivit by pak dítě mělo dokázat: „vyjádřit souhlas i nesouhlas, říci „ne“ v situacích, které to vyžadují (v ohrožujících, nebezpečných či neznámých situacích), odmítnout se podílet na nedovolených či zakázaných činnostech apod.“¹⁰ Též by se dítě mělo naučit chovat se citlivě k živým tvorům a neubližovat jim.¹¹

Mezi rizika ohrožující tento proces, které mohou výrazně narušit záměry multikulturní výchovy vycházejícího z RVP, patří zejména: „nevhodné vzory a modely chování (netaktní komunikace, nedostatek sociálního citění, ohleduplnosti a tolerance, necitlivé vztahy a postoje okolí).“¹² Tudíž rasistické, málo tolerantní, diskriminační chování pedagoga je v mateřské škole hodnoceno jako naprosto nepřijatelné.

- Interpersonální oblast

V oblasti Dítě a ten druhý se zásady multikultury projevují v dílčím vzdělávacím cíli, kterým chce učitel u dítěte rozvíjet vytváření prosociálních postojů, mezi něž patří rozvoj sociální citlivosti, tolerance, respektu i přizpůsobivosti.¹³

Tyto záměry lze dítěti nabídnout skrze „hry, přirozené i modelové situace, při nichž se dítě učí přijímat a respektovat druhého.“ na konci předškolního období by dítě mělo zvládnout uvědomit si práva ve vztahu k druhému, přiznávat jim stejná práva a uznávat je, ale také se dokázat bránit projevům násilí jiného dítěte, které je trápí nebo ponižuje.¹⁴

Riziko představuje nedůstojné jednání a zesměšňování, ponižování ze strany učitele nebo i dětí vůči sobě.¹⁵

- Sociálně-kulturní oblast

⁸ *Tamtéž.* Str. 22.

⁹ *Tamtéž.* Str. 23.

¹⁰ *Tamtéž.* Str. 23.

¹¹ Srov. *Tamtéž.* Str. 23.

¹² *Tamtéž.* Str. 24.

¹³ Srov. *Tamtéž.* Str. 24.

¹⁴ Srov. *Tamtéž.* Str. 25.

¹⁵ Srov. *Tamtéž.* Str. 25.

Zde by si měl pedagog vytyčit podle RVP PV za cíl hlavně seznámit děti se světem lidí, kultury a umění, osvojit si základní poznatky o prostředí, kde samy žijí, zároveň se učitel snaží u dítěte vytvářet povědomí o existenci ostatních kultur a národností.¹⁶ Tento bod je pro multikulturní výchovu přímo stěžejní.

Tyto záměry jsou naplňovány aktivitami přibližujícími dětem pravidla vzájemného styku a mravní hodnoty, a zejména pak činnosti, jež dětem přiblíží svět kultury a umění a které jim pomáhají poznávat rozmanitost kultur. Děti se mohou spolupodílet na přípravě i samotné realizaci oslav, svátků, tradic a zvyků.¹⁷

Za očekávané výstupy z této oblasti týkající se dané problematiky považují následující dovednosti: „začlenit se do třídy a zařadit se mezi vrstevníky, respektovat jejich rozdílné vlastnosti, schopnosti a dovednosti,“ a dále též: „chovat se zdvořile, přistupovat k druhým lidem, k dospělým i k dětem, bez předsudků, s úctou k jejich osobě, vážit si jejich práce a úsilí,“¹⁸ v neposlední řadě odmítat již zmiňované společensky nežádoucí chování.

Procesu osvojování si těchto důležitých kompetencí však může v nevhodných podmínkách bránit nevhodný mravní vzor v okolí v podobě ironického, agresivního, netolerantního chování i zvýhodňování či znevýhodňování některých dětí ve skupině.¹⁹

- Environmentální oblast

Tato část se podobně jako předchozí také velmi blízce dotýká otázky multikulturní výchovy, jelikož právě zde je ukotven cíl vytvořit u dítěte základní povědomí mimo jiné o širším kulturní prostředí i jeho rozmanitosti i proměnách. Přímou zde nalézáme záměr poznávat jiné kultury.²⁰

Těchto cílů může dítě dosáhnout prostřednictvím nabízených kognitivních činností. Očekává se pak od něho, aby mělo povědomí o širším společenském a kulturním prostředí, vnímalo, že svět má svůj řád a je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý. Tento výstup v sobě zahrnuje to, že dítě ví o existenci různých národů a kultur. Značně zkomplikovat a ohrozit správné přejímání dovedností, hodnot, postojů, vědomostí a schopností může nedostatek příležitostí, kdy by dítě vidělo a vnímalo svět v pestrosti a změnách, nepřiměřené informace, kterých je nutno se vyvarovat.²¹

¹⁶ Srov. *Tamtéž*. Str. 26.

¹⁷ Srov. *Tamtéž*. Str. 26-27.

¹⁸ *Tamtéž*. Str. 27-28.

¹⁹ Srov. *Tamtéž*. Str. 28.

²⁰ Srov. *Tamtéž*. Str. 29.

²¹ Srov. *Tamtéž*. Str. 29-30.

Po výčtu z jednotlivých vzdělávacích oblastí můžeme konstatovat, že RVP PV se ve svém obsahu danou problematikou zabývá, lze zde nalézt cíle i výstupy, které prostřednictvím vhodně zkonkretizované nabídky korespondují se zásadami multikulturní výchovy.

2 Ruská národnostní menšina v České republice

2.1 Národnostní menšina

Následující kapitolu bychom rádi uvedli stručným vymezením terminologie vztahující se k tématu.

Na otázku, co znamená slovo menšina, nám Velký sociologický slovník odpovídá, že je to: „obecně jakákoliv skupina lidí definovaná nějakým sociologicky významným znakem, která se početně nemůže rovnat jiné skupině, tvořící v dané společnosti většinu. Nejčastěji se v tomto smyslu mluví o menšině v souvislosti s národností (jazykovou), rasovou nebo náboženskou (církevní) a někdy také politickou nebo sociální příslušností obyvatel té které země.“²²

Zákon o právech příslušníků národnostních menšin definuje pojem národnostní menšina takto: „Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.

Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.“²³

Etnikum vychází ze slova ethnos, což v překladu znamená národ, rasa, kmen. V současnosti tento termín užíváme jako označení pro skupinu lidí se společným původem, jazykem i kulturou.²⁴ Každé etnikum pak je charakteristické určitou etnicitou, což je: „souhrn kulturních, rasových a teritoriálních faktorů, historických soudů a představ o společném původu, formulujících etnické vědomí člověka, jeho etnickou identitu.“²⁵

²² *Velký sociologický slovník: I. svazek A-O*. Vyd. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. Str. 605.

²³ Zákon 273/2001 Sb., ze dne 10. července 2001, o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. Změna: 320/2002 Sb. § 2. [online]. 2014 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/zakon-o-pravech-prislusniku-narodnostnich-mensin>.

²⁴ Srov. PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. 2. Praha: Triton, 2011, 167 s. Str. 24.

²⁵ *Tamtéž*. Str. 24.

Etnickým vědomím pak rozumíme to, že člověk cítí sounáležitost s příslušníky etnické skupiny, do které patří, díky společným znakům etnicity a rodovému původu.²⁶

Po tomto teoretickém vymezení pojmů se vydáme po stopách ruských migrantů, kteří dostali azyl v České republice a časem snad naleznou i opravdový druhý domov v prostředí české společnosti.

2.2 Rusové u nás

Ještě než se pustíme do „probádání“ ruské menšiny u nás, je třeba uvést cíl této cesty. V posledních letech se několikanásobně zvýšil příliv cizinců přicházejících z různých důvodů do naší republiky. V roce 2010 zde žilo více než čtyři sta tisíc cizinců, z čehož Rusové tvořili významnou část jako čtvrtá nejpočetnější etnická skupina.²⁷ Příčiny migrace se mohou u jednotlivých osob velice lišit. Jedno však mají společné. Přicházejí formováni vlastními hodnotami, kulturou, tradicemi, náboženstvím, jejich vnímání se může lišit od našeho, často bojují s předsudky české společnosti, která, jak naznačují průzkumy, se jeví zatím jako jen málo tolerantní a spíše xenofobní. Pro přistěhovalce tedy nastává dlouhá pouť sblížení s majoritou a vzájemného překonávání strachu i dialog komplikujícího zobecňování. Jestliže migrant překoná fázi prvotního kulturního šoku, čekají na něho čtyři možnosti soužití s většinovou populací v nové zemi. Buď se mu podaří začlenit, nebo dokonce úplně splynout s majoritní společností, v méně chtěném případě se z důvodu nepřijetí, či vlastním nesouhlasem s integrací začne segregovat. V krajním případě může nastat i marginalizace, kdy jedinec žije prakticky na okraji společnosti. Vždy záleží na vstřícném či odmítavém postoji okolí, ale především na samotné schopnosti a ochotě adaptace daného cizince.²⁸

Když mluvíme o ruské diaspoře v České republice, kterou se podrobněji ve svých dílech zabývá například docent Karel Sládek, myslíme tím: „různorodou a vnitřně rozdělenou komunitu osob ze zemí bývalého Sovětského svazu, kteréžto osoby se různým způsobem identifikují s ruskou kulturou.“²⁹ Ruskou identitou se tedy nevyznačují pouze etničtí Rusové, nýbrž obyvatelé všech zemí Ruské federace.

Nyní se tedy budeme podrobněji zabývat touto skupinou lidí, tím, co Čechy a Rusy vzájemně spojuje, příčinami jejich migrace a způsobem jejich života zde v České republice.

²⁶ *Tamtéž*. Str. 24.

²⁷ Srov. TOLLAROVÁ, Blanka, HRADEČNÁ, Marie, ŠPIRKOVÁ, Andrea a kol. *Jsme lidé jedné Země: Program prevence xenofobie a rasismu*. 1. Vydání. Praha: Portál. 2013. Str. 47.

²⁸ Srov. ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 188 s. Str. 13-27.

²⁹ SLÁDEK, Karel. *Ruská menšina a česká společnost: Východiska transkulturní komunikace*. Ostrava: Moravapress, 2014. Str. 13.

Proběhlo již několik výzkumů, které si daly za cíl poznat hlouběji ruskou národnostní menšinu žijící vlastním uzavřeným životem uvnitř majoritní české společnosti. První z nich proběhl již v roce 1999 a měl odhalit důvody migrace Rusů, jejich vztah k vlastní kultuře a zjistit míru integrace příslušníků ruské menšiny.³⁰ na základě dotazníkového šetření bylo zjištěno, že ruská komunita se vyznačuje jistou uzavřeností, odtažitostí a nedůvěrou ve vztahu k české majoritě, z jejíž strany je stále cítit možná jakýsi strach či odpor spojený s imperiální politikou Sovětského svazu, i respekt z ruské mafie. Od devadesátých let však toto rusofobní ladění české společnosti začalo slábnout. Novou nevoli proti Rusům vyvolal až probíhající bolestný konflikt na Ukrajině.³¹ Uzavřenost u Rusů stále přetrvává, projevuje se určitou separací a částečnou ekonomickou i sociální soběstačností ruské národnostní menšiny v České republice. Pod pojmem etnická ekonomika se skrývá fakt, že ruští podnikatelé zaměstnávají ve svých firmách své krajany, mají vlastní síť ruských škol i služeb.³²

Před rokem 2000 vyháněl ruské občany z domoviny zejména tamní nárůst kriminality a socioekonomická nestabilita státu. Novější výzkumy prokázaly, že dnes už se hlavním důvodem stalo spíše hledání lepší pracovní příležitosti. Od devadesátých let totiž Rusko ušlo dlouhou cestu boje s organizovaným zločinem, řešení sociálních otázek, snahy o dosažení demokracie a ekonomické prosperity. Dnes západní země Rusy lákají především vidinou lepšího profesního uplatnění, než špatnou situací výchozí země.³³

S největší koncentrací obyvatel ruského původu se setkáme v Praze, Karlových Varech, kde se usadilo mnoho bohatších Rusů a dochází zde také k již zmíněné územní separaci i v Brně.³⁴ Zároveň se tato národnostní menšina vyznačuje sounáležitostí, pevnými sociálními a zejména rodinnými vztahy, touhou uchovat si vlastní kulturu, silnou vazbou na svou vlast i vysokou úroveň vzdělanosti.³⁵ Většina Rusů je zde spokojena a chválí si život

³⁰ Srov. ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál, 2001, 188 s. Str. 74-77.

³¹ Srov. SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora v České republice: sociální, politická a religiozní variabilita ruských migrantů*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010, 144 s. Str. 9,58. Srov. Také: SLÁDEK, Karel. *Ruská menšina a česká společnost: Východiska transkulturní komunikace*. Ostrava: Moravapress, 2014. Str. 12.

³² Srov. JANÍČKO, Michal. Pražští Rusové. *Naše společnost* [online]. roč. 2012, č. 2 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://cvvm.soc.cas.cz/2012-2/prazsti-rusove>. Str. 7.

³³ Srov. *Tamtéž*. Str. 6-7.

³⁴ Srov. ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál, 2001, 188 s. Str. 77. Srov. Také: Rada vlády pro národnostní menšiny. *Vlada.cz* [online]. 2009-2014 [cit. 2015-02-01]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=6645>.

³⁵ Srov. JANÍČKO, Michal. Pražští Rusové. *Naše společnost* [online]. roč. 2012, č. 2 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://cvvm.soc.cas.cz/2012-2/prazsti-rusove>. Str. 6. Srov. Také: *Etnické komunity: v kulturní a sociální různosti*. Editor Dana Bittnerová, Mirjam Moravcová. Praha: FHS UK, 2010, 314 s. Agora (Univerzita Karlova), sv. 5. Str. 76.

v České republice, zároveň se však brání asimilaci. Někteří dokonce neprojevují ochotu učit se češtině navzdory podobnosti obou jazyků.³⁶

Co se týče vlastní kultury, mnozí se velmi angažují, aby svým krajanům zprostředkovali setkání s ruským jazykem, zvyky či tradicemi. Ať už se jedná o sdružení ruský mluvících studentů České republiky Artek, časopis ruské inteligence Ruské slovo nebo Ruskou tradici, všichni se snaží uchovat pro další generace přistěhovalců kulturní dědictví své vlasti, ale i reagovat na její aktuální problémy.³⁷

Příběhy ruských migrantů se značně liší. První silná vlna migrace z Ruska na naše území byla zaznamenána po bolševickém převratu v roce 1917, kdy se jednalo především o nucenou emigraci z politických důvodů. Po příchodu Rudé armády na konci druhé světové války byli tito uprchlíci nepohodlní režimu deportováni zpět do vlasti do sibiřských gulagů. Nástup komunistů k moci na našem území v roce 1948 odstartoval další příliv Rusů ve smyslu ideologicky laděné pracovní migrace. Třetí již zmiňovaná vlna začala po pádu komunismu v devadesátých letech, kdy zde Rusové hledali bezpečnější a kvalitnější život pro sebe a své rodiny.³⁸

I zde se mnozí z nich znovu navracejí ke své pravoslavné víře, kterou praktikovali doma v Rusku a o níž budu pojednávat v další kapitole.³⁹

³⁶ Srov. JANÍČKO, Michal. Pražští Rusové. *Naše společnost* [online]. roč. 2012, č. 2 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://cvvm.soc.cas.cz/2012-2/prazsti-rusove>. Str. 8. Srov. Také: Srov. ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál, 2001, 188 s. Str. 79.

³⁷ Srov. SLÁDEK, Karel. *Ruská menšina a česká společnost: Východiska transkulturní komunikace*. Ostrava: Moravapress, 2014. Str. 14-19. Srov. Také: Ruská kulturní identita. *Mezikulturnídialog.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://www.mezikulturnidialog.cz/ruska.html>.

³⁸ Srov. SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora v České republice: sociální, politická a religiozní variabilita ruských migrantů*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010, 144 s. Str. 26-33.

³⁹ Srov. *Tamtéž*. Str. 131.

3 Ruská kultura

Velký sociologický slovník definuje kulturu takto: „Kultura neboli civilizace je složitý celek, který zahrnuje vědění, víru, umění, právo, morálku, zvyky a všechny ostatní schopnosti a obyčeje, jež si člověk osvojil jako člen společnosti.“⁴⁰ na následujících stránkách jsme se snažili zachytit podstatné prvky ruské kultury, které výrazně formovaly a stále formují ruskou společnost.

3.1 Pravoslaví

Většina Rusů svou kulturu a národní identitu úzce spojuje s pravoslavím, jeho křesťanskými morálními hodnotami i tradicemi, i když zdaleka ne všechny z osmdesáti procent obyvatel, kteří se k němu v Rusku hlásí, můžeme považovat za opravdu praktikující.⁴¹

Pravoslavné víře tedy věnuji následující řádky, jež snad čtenáři přiblíží její základní rysy. Sami pravoslavní definují svou církev jako věrné a svaté společenství víry, naděje a lásky, které založil sám Pán Ježíš Kristus sesláním Ducha svatého, vycházejícího od Otce.⁴² Již od konce desátého století, kdy ruský národ přijal křest z rukou byzantských misionářů, se stalo křesťanství jedním ze základních pilířů státu i společnosti.⁴³

Tato událost s sebou nesla naprosto pochopitelnou politickou i církevní orientaci na Byzantskou říši. Cařihradští patriarchové jmenovali kyjevské metropolity a měli tak pod kontrolou vývoj církve v této zemi. Když potom začalo docházet k neshodám, nedorozuměním a věroučným rozdílům uvnitř dosud jednotné církve, což v roce 1054 vyvrcholilo Velkým schizmatem, kdy došlo k rozdělení na východní a západní církev, Kyjevská Rus se přidržela východokřesťanského Cařihradu. Oč vlastně v rozkolu šlo? Křesťanství mělo od raných dob dvě hlavní centra, Řím a Konstantinopol, která si prošla odlišným kulturním i politickým vývojem. Mezi nimi a jejich církevními představiteli docházelo k jisté rivalitě a rozepřím. Tyto původně spíše církevně právní spory byly později doplněny věroučnými záminkami. Přispěním neochoty k usmíření přítomné na obou stranách,

⁴⁰ *Velký sociologický slovník: I. svazek A-O*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. Str. 548.

⁴¹ Srov. STIER, Gábor: *Renesance pravoslaví v Rusku. Česká pozice: Informace pro svobodné lidi* [online]. 2014. [vid. 2015-02-03]. Dostupný z http://ceskapozice.lidovky.cz/renesance-pravoslavi-v-rusku-dj8-/tema.aspx?c=A140107_231603_pozice_138583. Srov. Také: ŠROV, SLÁDEK, Karel. *Ruská menšina a česká společnost: Východiska transkulturní komunikace*. 1. vyd. Ostrava: Moravapress, 2014. Str. 63.

⁴² Srov. ALEŠ, Pavel. *Pravoslávna cirkev u nás: prehlád dejinnej cesty*. Prešov: Metropolitná rada Pravoslávnej cirkvi na Slovensku. 1998. Str. 5.

⁴³ Srov. GRIVEC, František, přeložil Martin Chudoba. *Pravoslaví*. Nakladatelství Akademie velehradská. Kroměříž. 1921. Str. 55.

došlo i přes marnou snahu umírajícího papeže Lva IX. schylujícímu se neštěstí zabránit k bolestné vzájemné exkomunikaci, již první vyhlásili patriarchovi a jeho stoupencům poslové z Říma.⁴⁴

Na počátku čtrnáctého století se centrum státu přesunulo z Kyjeva do Moskvy. Když se cařihradský patriarcha v roce 1439 na florentském církevním sněmu sjednotil zpět s římskou církví, Rusové kvůli dřívějšímu vypěstovanému odporu ke katolíkům spojenému s bojem se západními sousedy odpověděli tím, že si zvolili vlastního ruského patriarchu bez schválení Cařihradem, ve snaze uchovat ryzí pravoslaví, jež podle nich Byzanc přátelstvím s katolíky zradila. Roku čtrnáct set čtyřicet osm vyhlásilo Rusko vlastní nezávislost pravoslavné ruské církve. Když se o pět let později Byzantská říše rozpadla nájezdy Turků, objevila se v ruském národě myšlenka Moskvy jako třetího Říma, který po Římu a Konstantinopoli přebírá ochranu nad čistotou křesťanské víry a jednou ještě sehraje významnou roli v dějinách světa.⁴⁵ Tuto teorii podrobně rozvinul ruský mnich Filofej.⁴⁶

Pravoslavná církev byla v Rusku těsně spojena a jako takovou ji světská moc chránila od herezí. Teprve Velká říjnová socialistická revoluce přinesla odluku církve od státu.⁴⁷ Během přísně ateistické komunistické diktatury bylo náboženství tvrdě potlačováno, věřící pronásledováni, vězněni a křesťanské chrámy ničeny. Až v devadesátých letech minulého století mohla znovu pravoslavná církev naplno nabrat dech a rozvíjet svůj život. Podle údajů se před pádem carismu ke křesťanství v Rusku hlásily asi tři čtvrtiny obyvatel. V Sovětském svazu se počet věřících rapidně snížil na pouhých osm až deset procent. Dnes vnímá pravoslaví jako součást své kulturní identity osmdesát procent Rusů, což svědčí o tom, že pravoslavná církev přežila teror bývalého režimu a dokonce zažívá velký rozkvět. Křesťanské hodnoty jsou prosazovány konzervativní politikou Vladimíra Putina a opět zde můžeme vidět úzkou spolupráci církve a státu.⁴⁸

⁴⁴ Srov. GRIVEC, František, přeložil Martin Chudoba. *Pravoslaví*. Nakladatelství Akademie velehradská. Kroměříž. 1921. Str. 9-14. Srov. také: VYSTRČIL, Jaroslav. *Křesťanský východ*. Vydala Matice cyrilometodějská. Olomouc. 1992. Str. 7-10.

⁴⁵ Srov. OLŠAR, Josef. *K jubileu ruské církve: Pět století autokefálie ruské církve (1448-1948)*. Zvláštní otisk z „Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje“ čis. 10., 11. a 12., roč. 35. Str. 2-13.

⁴⁶ Srov. GKANTZIOS DRÁPELOVÁ, Pavla. *Kulturní, duchovní a etnické kořeny Ruska: portréty*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009, 276 s. Russia Altera, sv. 9. Str. 143-144.

⁴⁷ Srov. OLŠAR, Josef. *K jubileu ruské církve: Pět století autokefálie ruské církve (1448-1948)*. Zvláštní otisk z „Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje“ čis. 10., 11. a 12., roč. 35. Str. 17-20.

⁴⁸ Srov. STIER, Gábor: *Renesance pravoslaví v Rusku. Česká pozice: Informace pro svobodné lidi* [online]. 2014. [vid. 2015-02-03]. ISSN 1213-1385. Dostupný z: http://ceskapozice.lidovky.cz/renesance-pravoslavi-v-rusku-dj8-/tema.aspx?c=A140107_231603_pozice_138583.

Pravoslaví uznává učení pouze prvních sedmi církevních sněmů, z nichž poslední se uskutečnil v osmém století. O té doby se tedy nesmí nic do nauky východních křesťanů přidávat ani měnit. S katolickou církví se tedy věroučně rozchází od devátého století, když ještě před schizmatem, jak jsem již zmiňovala, vyšly najevo theologické neshody. Dál už se pravoslaví vyvíjelo nezávisle. Jednotlivé národní církve nejsou nijak právně spojeny, nemají žádného hlavního představitele, jako je tomu u katolíků, ale přísným konzervatismem uchovávají neporušitelnost učení, čímž vytvářejí neviditelnou jednotu.⁴⁹

Mezi typické znaky pravoslaví dále patří úcta k tradicím, kajícnost a pokorná poddanost Bohu. Pravoslavní mniši v usebranosti slouží Bohu modlitbami jako asketičtí poustevníci. Popové, kněží žijící ve světě nikoli v ústraní kláštera, se mohou ženit a zakládat rodiny, neplatí pro ně tedy celibát jako pro západní duchovenstvo. Posvátnost východních bohoslužeb podtrhuje krása tavných liturgických zpěvů. Rusové prokazují zvláštní úctu a lásku Panně Marii, jež je častým motivem pravoslavných ikon.⁵⁰

V ruské duši se podle Berďajeva⁵¹ i Solovjeva skrývá vroucnost, nenucenost, přirozená dobrota i poklad víry.⁵² Vždy byl proto přikládán zvláštní význam ruské lidové zbožnosti. V první polovině devatenáctého století vzniklo v Rusku slavjanofilské hnutí původně jako láska k církevně-slovanskému jazyku a obřadu i k ruským náboženským tradicím. Druhotně však tato filozofie znamenala vyzdvižení slovanství, ruského národa a jeho dějin, které byly idealizovány.⁵³ Za zakladatele slavjanofilského paradigmatu je považován Alexej Stěpanovič Chomjakov. Toto myšlení velmi ovlivnilo mnohé významné osobnosti ruské inteligence své doby, které zdůrazňovaly křesťanské základy ruské kultury.⁵⁴ Dostojevskij ve svých dílech vyzdvihuje ruskou národnost a poukazuje na obnovu společnosti na křesťanských zásadách. K slavjanofilství se nejprve přikláněl i Solovjev, významný pravoslavný myslitel, nicméně nakonec je odmítl s tím, že církev musí být nadnárodní, aby ji neovlivňovala světská moc a politika státu.⁵⁵

⁴⁹ Srov. GRIVEC, František, přeložil Martin Chudoba: *Pravoslaví*. Nakladatelství Akademie velehradská. Kroměříž. 1921. Str. 30-42.

⁵⁰ Srov. *Tamtéž*. Str. 67-68.

⁵¹ Srov. BERĎAJEV, Nikolaj A. *Duše Ruska*. Přeložil Ivo Pospíšil. Nakladatelství Petrov. Brno. 1992.

⁵² Srov. GRIVEC, František, přeložil Martin Chudoba. *Pravoslaví*. Nakladatelství Akademie velehradská. Kroměříž. 1921. Str. 33.

⁵³ Srov. *Tamtéž*. Str. 43.

⁵⁴ GKANTZIOS DRÁPELOVÁ, Pavla. *Kulturní, duchovní a etnické kořeny Ruska: portréty*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009, 276 s. *Russia Altera*, sv. 9. Str. 179-184.

⁵⁵ Srov. GRIVEC, František, přeložil Martin Chudoba. *Pravoslaví*. Nakladatelství Akademie velehradská. Kroměříž. 1921. Str. 52.

3.2 Dějiny

Dějiny ruského národa začínají někdy mezi šestým až osmým stoletím našeho letopočtu, kdy se začaly podél Dněpru usazovat kmeny východních Slovanů, kteří se živili především zemědělstvím a vyznávali pohanská božstva. Asi v roce 862 však toto území ovládli Normané neboli Varjagové a podmanili si původní slovanské obyvatelstvo. Normanský náčelník Rjurik se stal v Kyjevě prvním historicky doloženým knížetem Kyjevské Rusi a zároveň zakladatelem dynastie Rurikovců, která vládla až do šestnáctého století.⁵⁶

Jak jsem již výše zmínila, významným mezníkem v dějinách Ruska, kdy se rozhodlo o dalším nasměrování ruského národa, se stal rok devět set osmdesát osm (988), v němž kníže Vladimír, kterého později pravoslavná církev prohlásila za svatého, přijal křesťanství z Byzantské říše a vzal si za ženu byzantskou princeznu Annu, s níž přišla do Kyjevské Rusi také byzantská kultura. Po rozpadu Velké Moravy zde našli útočiště také žáci svatých Cyrila a Metoděje, kteří měli zásadní vliv na slavení liturgie, jelikož s sebou přinesli staroslověnské církevní texty, které se v pravoslavných bohoslužbách používají dodnes. Z počátku jedenáctého století pochází první ruský zákoník zvaný Ruská pravda, který byl vydán za vlády Jaroslava Moudrého a za jehož předlohu sloužil byzantský Nomokánon. o prvních knížatech Kyjevské Rusi se dočteme v nejstarší ruské kronice Nestorův letopis neboli Pověsti z dávných časů z počátku dvanáctého století. Kyjevská Rus se musela potýkat s častými střety s Polovci i Pečeněhy. V polovině jedenáctého století se tento státní útvar rozpadl zpět na jednotlivá knížectví. Posledním velkým knížetem Kyjevské Rusi byl vnuk Jaroslava moudrého Vladimír Monomach, jehož vláda je datována mezi lety 1113-1125, kdy došlo k dočasnému sjednocení. Tento panovník měl pověst zbožného, spravedlivého, pracovitého a odvážného muže.⁵⁷ Po jeho smrti se říše definitivně rozpadla.⁵⁸

Jednotlivá knížectví se stala snadnou kořistí pro Mongoly, kteří si je porobili v první polovině třináctého století. V roce 1242 vznikla v Povolží Zlatá Horda, která od ruského podmaněného lidu vybírala daně na své výboje. Největší slávu a sílu zažíval tento tatarský stát ve třináctém a čtrnáctém století. Poté už jeho moc slábla, až se nakonec jednotlivá ruská knížectví vymanila z jeho sevření. V roce 1480 se odtrhl Moskevský stát. Centrem nového velkoknížectví se stala v roce 1382 Moskva, když sem z Kyjeva přesídlil pravoslavný

⁵⁶ Srov. ŠVANKMAJER, Milan. *Dějiny Ruska*. Praha: Lidové noviny, 1996. Dějiny států. Str. 9-11. Dále jen: *Dějiny Ruska*.

⁵⁷ Srov. GKANTZIOS DRÁPELOVÁ, Pavla. *Kulturní, duchovní a etnické kořeny Ruska: portréty*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. *Russia Altera*, sv. 9. Str. 128.

⁵⁸ Srov. *Dějiny Ruska*. Str. 12-19. Srov. Také: *Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích*. Praha: Ottovo nakladatelství - Cesty, 2003, 751 s. Druhý svazek. Str. 332-333. Dále jen: *Ottova všeobecná encyklopedie*.

metropolita. Do té doby bylo v severní části země hlavním strážcem ruské kultury a tradice i obchodním uzlem město Novgorod.⁵⁹ Za vlády Ivana III. a jeho syna Vasilije III. došlo v první polovině šestnáctého století spojením všech území k vytvoření národního státu Velkorusů pod vládou moskevských panovníků. Ivan III. se oženil s neteří posledního císaře Byzance princeznou Sofií, čímž symbolicky zdědil spolu s ní i slávu a moc zaniklé Východořímské říše. Od poloviny šestnáctého století zažíval ruský lid téměř čtyřicet let hrůzovlády cara Ivana IV. Hrozného. Dalším výrazným panovníkem byl švagr Ivanova syna Fjodora I., jehož smrtí vymřela vládnoucí dynastie po meči, Boris Godunov, který byl sice velmi schopný a inteligentní, nicméně morální zásady mu byly taktéž cizí.⁶⁰

V roce 1613 nastupuje na trůn mladý Michail Romanov z rodu Romanovců, který dokázal zemi znovu pozvednout. Tato dynastie se u moci udržela až do roku 1917. Kvůli špatným podmínkám obyčejných lidí, způsobených tuhým nevolnictvím, řešili carové různá povstání. Většinou byly všechny pokusy o reformy týkající se nevolnictví tvrdě potlačeny. V sedmnáctém století vedl kozácké vzbouřence Stěnka Razin, který skončil na popravišti. Za vlády Kateřiny II. Veliké zburcoval povstání v letech 1774-1775 Jemeljan Pugačov, avšak bez úspěchu. Ke zrušení nevolnictví došlo až v roce 1861 carem Alexandrem druhým.⁶¹

Vraťme se však zpět k nejvýznamnějšímu panovníku carského Ruska, ve své době pokrokovému reformátorovi Petru I. Velikém. V roce 1689 se po sporech se starší sestrou Sofií, kterou odstranil z politické scény nuceným vstupem do kláštera, po krvavém potrestání střelců, kteří jí byli věrni a jichž nechal popravit patnáct set, a poté co se vrátil z cest po Evropě, kde nasbíral inspiraci pro nutné změny ve své říši, ujal vlády. Snažil se o technický rozvoj Ruska, zavedl samosprávu měst, ražbu nové mince, reformu školství, daň z hlavy i nový kalendář. Ke cti mu slouží hlavně jeho snaha o zakládání nemocnic a nalezinců ve městech.⁶² Od roku 1700 do 1721 vedl Severní válku proti Švédsku o přístup k Baltskému moři. Rozhodujícím momentem byla v roce 1709 bitva u Poltavy, v níž Rusko zvítězilo. Roku 1703 založil Petr právě na pobřeží Baltského moře, již předem si jist svým vítězstvím nad Švédy, město Petrohrad, které se stalo novým centrem země. Jeho nelehkým úkolem bylo vyrovnat se svou velkolepostí a nádherou ostatním evropským velkoměstům, ba dokonce je předčit. Také se mu podařilo připoutat pravoslavnou církev ke státu.⁶³

⁵⁹ Srov. *Dějiny Ruska*. Str. 25. Srov. Také: *100 divů Ruska: historie, kultura a přírodní krásy největší země světa*. 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2008. Str. 180-181.

⁶⁰ Srov. *Dějiny Ruska*. Str. 20-59.

⁶¹ Srov. *Tamtéž*. Str. 68-75. Pugačovovo povstání: Str. 192-196. Zrušení nevolnictví: Str. 257-260.

⁶² Srov. *Tamtéž*. Str. 83-111. Sociální reforma: Str. 142.

⁶³ Srov. *Tamtéž*. Str. 112-148.

V osmnáctém století získalo Rusko válkou s Tureckem přístup k Černému moři, docházelo ke spiknutím mezi členy vládnoucího rodu, na trůnu se střídaly velké carevny, z nichž nejznámější se ujala vlády místo svého zavražděného manžela Petra III. pod jménem Kateřina II. Veliká. Krátce po jejím nástupu se Rusko zúčastnilo Sedmileté války. Kateřina pokračovala v povznesení říše jako velmoci, za jejího panování došlo k velkému rozkvětu vědy a vzdělání. Spolu s Rakouskem a Pruskem si natřikrát rozdělila Polsko. Prováděla přísnou rusifikaci podmaněných národů. Pod ruskou nadvládou se Poláci několikrát pokusili o vzpouru, která vždy končila tvrdým potlačením.⁶⁴

Ani ruskému národu se nevyhnuly na počátku devatenáctého století strasti napoleonských válek. Ambice sebevědomého francouzského císaře Bonaparta na ovládnutí Evropy došly tak daleko, že v roce 1812 sice dohnal svou armádu až k branám Moskvy, rozlehlé Rusko však bylo pro špatně zásobené vojsko nepřipravené na tvrdou zimu příliš velkým soustem. Celé tažení skončilo neúspěchem a obrovskými ztrátami na životech vyhladovělých a promrzlých Francouzů. O rok později spojená vojska evropských velmocí, mezi něž patřilo i Rusko, porazila Napoleona v bitvě národů u Lipska. Definitivní prohrou pro Francii byla bitva u Waterloo v roce 1815, po níž byl Bonaparte vyhoštěn na ostrov svaté Heleny, kde také zemřel. Téhož roku uzavřeli panovníci Ruska, Pruska a Rakouska smlouvu Svaté aliance namířenou na obranu monarchie proti liberalismu.⁶⁵

V tomto období se velice posílilo vlastenecké cítění Rusů, kteří uvěřili, že v zájmu národa musí povstat proti monarchii. Povstání děkabristů, revolučních důstojníků, v roce 1825 nechal nově nastoupený car Mikuláš I. mnohonásobnou přesilou krvavě potlačit.⁶⁶ Týž panovník chtěl v padesátých letech upevnit svou moc na Balkáně, nicméně byl v této takzvané Krymské válce poražen spojenými silami Anglie a Francie.⁶⁷

I přes některé potřebné reformy modernizace a industrializace se stát dostával do stále hlubší krize, které se nedokázal postavit žádný z posledních carů, již za každou cenu hájili monarchii. Rusku ještě na konci devatenáctého století chyběl soukromý průmysl. Jako poslední Romanovec na trůně vládl Mikuláš II., který už nedokázal řešit problémy říše. V roce 1905 nejprve vojensky zasáhl proti protestujícím továrním dělníkům. Tento den se do dějin zapsal jako Krvavá neděle. Poté bylo ruské loďstvo rozprášeno Japonci u Cušimy. Krizi prožívala i pravoslavná církev, která vzbuzovala u prostých lidí nedůvěru kvůli svému

⁶⁴ Srov. *Ottova všeobecná encyklopedie*. Str. 241-242, 333. Srov. Také: *Dějiny Ruska*. Str. 161-215. Poláci a jejich povstání: 179-183, 245-246.

⁶⁵ Srov. *Dějiny Ruska*. Str. 222-235.

⁶⁶ Srov. *Tamtéž*. Str. 236-241.

⁶⁷ Srov. *Tamtéž*. Str. 255-256.

spojení se státem. V zemi se už formovali bolševici, jejichž strana vznikla na přelomu století. Carská rodina byla pod silným vlivem podivného mnicha Rasputina. Ani jeho zavražděním, od něhož si carovi věrní šlechtici slibovali pozitivní změnu Mikulášovy vlády, však už se nedaly zvrátit rozpočítané síly revoluce. V březnu roku devatenáct set sedmáct, když ve světě zuřila první světová válka, která uvrhla i Rusko, do té doby součást Dohody, do ještě hlubší hospodářské krize, se car Mikuláš II. vzdal vlády. Byla ustanovena demokratická Prozatímní vláda.⁶⁸

Ještě téhož roku v říjnu však nastal politický převrat zvaný Velká říjnová socialistická revoluce, kdy se moci chopili již zmiňovaní bolševici v čele s Vladimírem Iljičem Leninem. Poté Rusko vystoupilo z Dohody a uzavřelo mír s Německem.⁶⁹ Cara Mikuláše II. s celou rodinou, již byli dosud drženi v domácím vězení, nechali bolševici převézt do Jekatěrinburgu, kde byli později všichni zastřeleni. V tomto městě stojí od roku 2003 chrám na Krvi, neboli Chrám Krve Spasitele, který Rusové vybudovali jako prosbu za odpuštění carovy vraždy.⁷⁰ V letech 1918 až 1922 probíhala v zemi občanská válka rudých bolševiků proti bílým, odpůrcům revoluce, věrným carovi a monarchii i umírněným socialistům. Skončila vítězstvím rudé armády.⁷¹

V témže roce došlo k založení Svazu sovětských socialistických republik. O dva roky později zemřel dosavadní vůdce Lenin a moci se naplno chopil Josif Vissarionovič Stalin, který až do své smrti v roce 1953 byl nejvýše postaveným mužem Sovětského svazu. Stal se jedním z největších tyranů a zločinců v dějinách lidstva. Ve třicátých letech probíhá v Sovětském svazu kolektivizace, která zapříčinila obrovskou bídu milionů lidí, jimž byl sebrán majetek a s ním i možnost obživy a v důsledku toho vypukly v Rusku i na Ukrajině rozsáhlé hladomory. Stalin odepřel těmto lidem pomoc. V zemi byly prováděny velké čistky skutečných, domnělých i naprosto smyšlených odpůrců státu. Daleko na Sibiři byly budovány koncentrační tábory, které měly sloužit k převýchově prací režimu nepohodlných lidí. Ve skutečnosti se však jednalo o zotročení milionů nevinných lidí, snahu zničit v nich poslední zbytky lidské důstojnosti a zneužít je jako levnou pracovní sílu. Paradoxně právě tyto tzv. nepřátelé státu měli velký podíl na ekonomickém a industriálním pokroku Sovětského svazu, když zdarma budovali velkolepé pomníky technické vyspělosti této mocnosti. Pod heslem kolektivismu a všeobecného blaha se skrýval fakt, že život jedince nemá žádnou hodnotu. V zemi panoval všudypřítomný strach z tajné policie, lidé byli nuceni udávat se

⁶⁸ Srov. *Ottova všeobecná encyklopedie*. Str. 333. Srov. Také: *Dějiny Ruska*. Str. 257-330.

⁶⁹ Srov. *Dějiny Ruska*. Str. 330-335.

⁷⁰ Srov. *100 divů Ruska: historie, kultura a přírodní krásy největší země světa*. Čestlice: Rebo, 2008. Str. 186.

⁷¹ Srov. *Dějiny Ruska*. Str. 339-352.

mezi sebou snažice se zachránit vlastní život. Všude vládl hlad a bída, navenek však Sovětský svaz působil jako suverénní velmoc, která se ve druhé světové válce postavila proti Hitlerovi a velkým dílem přispěla k porážce Německa. Za tento Stalinův úspěch byla však opět zaplacená vysoká daň velké vlastenecké války, v podobě zdevastované země a mnoha krvavých porážek i krvavých vítězství, v nichž ztráty Rudé armády dohromady mnohonásobně převyšovaly počet mrtvých na straně Němců. Výsledkem Stalinovy diktatury bylo několik desítek milionů lidských obětí. Jen gulagy na Sibiři si podle odhadů vyžádaly okolo dvaceti osmi milionů životů.⁷²

Vítězné postavení ve druhé světové válce však nehledě na tyto děsivé skutečnosti zajistilo Sovětskému svazu významné postavení ve světové politice, získal moc nad střední Evropou a objevila se nevraživost vůči druhé světové supervelmoci, Spojeným státům americkým, s nimiž Sovětský svaz vedl studenou válku, vzájemně se vyhrožující jadernými zbraněmi přes čtyřicet let.⁷³

Stalinův nástupce na post generálního tajemníka Ústředního výboru komunistické strany Nikita Sergejevič Chruščov odsoudil jeho kult osobnosti a nastalo uvolnění. V květnu roku 1955 uzavřel Sovětský svaz se svými evropskými sovětskými republikami Varšavskou smlouvu o vzájemné pomoci.⁷⁴ Jejím prvním a jediným zásahem byl vpád vojsk zemí varšavské smlouvy do Československa roku 1968. V té době už byl u moci Leonid Iljič Brežněv. Proti této okupaci se v Sovětském svazu postavili hlavní představitelé disidentů, kteří jednak otevřeně vyjádřili svůj nesouhlas, ale také poslali Otevřený dopis československému lidu. Za toto gesto pak byli uvězněni.⁷⁵

Setrvejme však ještě v období vlády Nikity Chruščova. Rok 1961 se zapsal do dějin Sovětského svazu historicky prvním letem člověka do vesmíru. Nelze opomenout také nejostřejší konflikt studené války známý jako Karibská krize, který se udál o rok později, kdy se vážně schylovalo k jaderné válce. Naštěstí však vše skončilo dohodou a uklidněním. K otevřené válce naštěstí nikdy nedošlo.⁷⁶

Posledním generálním tajemníkem a zároveň prvním prezidentem Sovětského svazu byl reformátor Michail Sergejevič Gorbaciov, který se neúspěšně pokusil zavést politické a hospodářské reformy, tzv. přestavbu, čili perestrojku, která by zabránila prohlubujícímu se úpadku státu. Jeho nástupem došlo k výraznému oteplení vztahů se Spojenými státy

⁷² Srov. *Tamtéž*. Str. 356-427.

⁷³ Srov. *Tamtéž*. Str. 421-424.

⁷⁴ Srov. *Tamtéž*. Str. 433.

⁷⁵ Srov. *Tamtéž*. Str. 455.

⁷⁶ Srov. *Ottova všeobecná encyklopedie*. Str. 334.

americkými. Roku 1989 postupně v evropských zemích východního bloku docházelo k politickým převratům, pádu komunismu a nastolení demokracie. V důsledku toho se nakonec v roce 1991 dřívější světová supervelmoc rozpadla. Bývalé socialistické republiky východní Evropy a Střední Asie se odtrhly a vytvořily si vlastní samostatné státy.⁷⁷

Tak vznikla Ruská federace, jejímž prvním prezidentem se stal Boris Vladimirovič Jelcin. Ten se v devadesátých letech jen těžko vypořádával s hospodářskými problémy státu, chaotickou privatizací, v níž neprávem mnozí ze dne na den zbohatli a jiní upadli do chudoby, rozmachem ruské mafie, křehkostí mladé demokracie. Na počátku druhého tisíciletí v prezidentských volbách zvítězil Vladimír Putin. Hned začal provádět sociálně-ekonomické reformy. Snažil se, aby se zvýšila zemědělská i průmyslová produkce, a tím vzrostl hrubý hospodářský produkt. i přes své odpůrce Putin dosáhl posílení stability ruské ekonomiky a potlačil zločinnost ruské mafie.⁷⁸ V roce 2008 jej na postu prezidenta vystřídal Dmitrij Medveděv a Putin se stal předsedou vlády. V roce 2012 se jejich role opět vyměnily.⁷⁹

3.3 Umění

Ke každé kultuře neodmyslitelně patří umění, které odráží život národa v průběhu dějin. Následující řádky budou exkurzem do umění ruského národa. Nelze se nezmínit o starém ruském malířství, proslulém baletu a národní hudbě, světoznámých literárních dílech nebo monumentálních stavbách, jež spoluutvářejí portrét Ruska.

3.3.1 Architektonické památky

Přestože rozsáhlé území Ruské federace ukrývá nepřeberné množství architektonických skvostů, o nichž by se dalo psát do nekonečna, vybrala jsem si s těžkým srdcem pouze několik z nejvýznamnějších budov, o niž bych se chtěla podrobněji zmínit, pro jejich historickou i uměleckou hodnotu.

Nejprve vám představím snad nejznámější budovu a symbol Moskvy i celého Ruska. Chrám Vasila Blaženého vévodící Rudému náměstí nechal car Ivan IV. Hrozný postavit na památku dobytí Kazaně. Kostel byl původně zasvěcen Panně Marii Ochránkyni. V den jejího svátku údajně obléhaná Kazaň padla k nohám ruského vojska. Dnes však nese název podle Vasila Blaženého, mnicha, k němuž si krutý car chodíval pro rady a jenž byl po své

⁷⁷ Srov. *Tamtéž*. Str. 334.

⁷⁸ Srov. DVOŘÁK, Libor. *Nové Rusko*. Brno: Jota, 2000, 146 s. Str. 95-120.

⁷⁹ Srov. *Istoriya. Rsvk.cz*. [online] 2015. [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://rsvk.cz/o-rossii/istoriya/>.

smrti pochován v kapli tohoto chrámu. Za komunismu byl chrám pravoslavné církvi zabaven, od té doby se v něm již bohoslužby nekonají, ale slouží jako muzeum.⁸⁰

Další krásnou památkou uvnitř Kremlu, v níž se psaly ruské dějiny, je Uspenský chrám postaven na památku Zesnutí Panny Marie. Sloužil jako místo korunovací ruských panovníků i jmenování církevních metropolitů, proto byl po dlouhá staletí srdcem pravoslavné víry v Rusku. Chrám nechal zbudovat car Ivan III. v patnáctém století. Jeho výstavbu dal na starost italskému architektovi Aristolelovi Fiovarantimu, který měl čerpat inspiraci ve vladimírských kostelích. Na této stavbě tedy můžeme pozorovat splynutí prvků italské renesance se staroruským stylem architektury. Na výzdobě vnitřních prostor pracovalo prý nad sto malířů ikon, kteří původní obrazy restaurovali v polovině sedmnáctého století.⁸¹

Chrám Krista Spasitele, který svými rozměry převyšoval od devatenáctého století všechny kostely v Rusku, když byl zbudován na poděkování, že země nepadla do rukou chtivého Napoleona, se jako symbol křesťanství zprotivil ateisticky smýšlejícímu Stalinovi natolik, že jej nechal v době své diktatury srovnat se zemí. Původní stavba vzešla z plánů architekta Konstantina A. Thona, v devadesátých letech minulého století se rozhodl tehdejší moskevský primátor chrám obnovit. S pomocí sponzorů, kteří darovali přes dvě stě milionů dolarů, bylo velkolepé dílo zcela dokončeno v roce 2001.⁸²

Za nevšední umělecké dílo, jímž se nemůže chlubit jen tak nějaké velkoměsto, můžeme považovat také jedenáct historických stanic moskevského metra. Vznikly ve třicátých letech dvacátého století. Monumentální podzemní komplex s bohatě zdobenými stropy je navíc okrášlen symboly Sovětského svazu, srp, kladivo, bronzové sochy revolucionářů, vojáků i rolníků.⁸³

Město Sergijev Posad nedaleko hlavního města Ruska proslulo zdejším klášteřem Nejsvětější Trojice, na jehož chrámech lze pozorovat souhru klasického ruského architektonického stylu a západních vlivů. Jméno toto místo nese po slavném zakladateli a váženém a svatém mnichu Sergijovi.⁸⁴

Tímto nadobro opouštíme Moskvu i její okolí a vydáváme se do Petrohradu, kde nechal Petr I. a jeho následovníci stavby nebývalých rozměrů i krásy. Ruští monarchové měli zvláštní zálibu budovat pro potěchu své duše honosná a okázalá sídla a jako vzorní křesťané i monumentální chrámy. Zakladatel města Petr I., se rozhodl vystavět Zimní palác, který

⁸⁰ Srov. *100 divů Ruska: historie, kultura a přírodní krásy největší země světa*. Čestlice: Rebo, 2008. Srov. Také: *Dějiny Ruska*. Str. 48-51.

⁸¹ Srov. *Tamtéž*. Str. 20-21.

⁸² Srov. *Tamtéž*. Str. 40-41.

⁸³ Srov. *Tamtéž*. Str. 58-59.

⁸⁴ Srov. *Tamtéž*. Str. 78-87.

sehrál svou roli i v politickém převratu v roce 1917. Tento rozsáhlý areál v sobě ukrývá i pověstnou Ermitáž, jednu z největších galerií světa, která obsahuje přes dva a půl milionu exponátů.⁸⁵ Jako by mu to nestačilo, rozhodl se postavit i Velký palác v Petřerhofu, který sloužil carské dynastii k letnímu odpočinku.⁸⁶ Petrova dcera Alžběta I. nezůstala pozadu a nechala zbudovat přepychový zámek známý jako Carské Selo. Zde se nachází, dnes již obnovená se snahou o zachování původního návrhu, tajemná Jantarová komnata zhotovená na příkaz Kateřiny II. Veliké. Originální jantar byl rozkraden za druhé světové války.⁸⁷ Car Pavel I. nechal za napoleonských válek ruského architekta Andreje Voronichina vystavět mohutný chrám Matky Boží Kazaňské podle vzoru římské baziliky svatého Petra.⁸⁸

Kromě Moskvy a Petrohradu stojí za to navštívit i krásná města Novgorod a Vladimir, která mohou nabídnout krásné, staré, pravoslavné chrámy podle byzantských předloh.⁸⁹ Pozoruhodnou zvláštnost skrývá ostrov Kiže, kam byly postupně převezeny stavby staroruského stylu. Jedná se o skanzen dřevěných kostelů s množstvím kopulí. Techniky tohoto prastarého severského architektonického a tesařského umění již dnes lidé neznají.⁹⁰ Svou jedinečnou architekturou na sebe upozorňuje také historicky i církevně významné město Pskov.⁹¹

3.3.2 Ikonopisectví

Nyní bych se chtěla pozastavit u starého ruského malířství, které jsem si vybrala pro jeho výjimečnost, vzácnost, vznešenost a krásu. Ano, jedná se o psaní ikon. Od devátého století, kdy se Rus stala křesťanskou, převažoval tento žánr výtvarného umění podporován pravoslavnou církví až do sedmnáctého století, kdy jej vystřídala malba portrétů a později byl zapomenut pro množství nových směrů, které pro tuto chvíli necháme stranou.⁹²

Z velké části se v Rusku pravoslavné obrazy nedochovaly. Jak jsem již zmínila, postupem času toto prastaré umění, do nějž často zbožný ruský mnich kromě svého talentu vtiskl také celou svou duši ve vroucí modlitbě během práce, upadalo v zapomnění. Horlivými sběrateli těchto projevů hluboké ruské zbožnosti se stali milovníci starého obřadu,

⁸⁵ Srov. *Tamtéž*. Str. 110-113.

⁸⁶ Srov. *Tamtéž*. Str. 146-151. Srov. Také: Kultura i iskusstvo. *Rsvk.cz*. [online] 2015. [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://rsvk.cz/o-rossii/kultura-i-iskusstvo/>.

⁸⁷ Srov. *100 divů Ruska*. Str. 152-157.

⁸⁸ Srov. *Tamtéž*. Str. 118-119.

⁸⁹ Srov. *Tamtéž*. Str. 180-181, 92-93.

⁹⁰ Srov. *Tamtéž*. Str. 166-167.

⁹¹ Srov. *Tamtéž*. Str. 196-197.

⁹² Srov. *Ottova všeobecná encyklopedie*. Str. 334. Srov. také: ALPATOV, Michail V. *Umění a civilizace. Studie z dějin ruského a západoevropského umění*. Praha: Odeon. 1975. Str. 76-78.

neoficiálního směru pravoslavné církve. Zájem o ikony však vzrostl teprve rokem 1905 díky tolerančnímu patentu.⁹³ V roce 1913 uspořádal moskevský archeologický ústav výstavu starého ruského umění. Zde se lidem široké veřejnosti poprvé naskytl pohled na tyto umělecké skvosty.⁹⁴

Nejrozšířenější technika ruské ikonomalby obsahovala následující kroky. Autor, býval jím mnich pravoslavného kláštera, vzal správně vysušenou dřevěnou desku z lipového popřípadě sosnového dřeva, pokryl ji směsí alabastru a sádry rozředěnou klíhem, použil plátno potřené sádrou, které na desku přilepil. Tato vrstva se stala základem pro malbu. Barvy rozetřel ve vaječném žloutku a rozředil je kvasem. Dokončenou ikonu ještě pro ochranu potřel tzv. olifou, olejovým lakem, jenž však časem způsobil ztmavnutí obrazu.⁹⁵

Vraťme se na samotný začátek. Kyjevská říše tedy pod byzantským vlivem zdobí své chrámy freskami, mozaikami i ikonami.⁹⁶ Kolébkou ruské malby ikon se stal kromě Kyjeva také Novgorod. Tamní ikonopisecký styl vyniká hlubokým citem pro linie i barvy, je zde patrna zbožná procítěnost, vyjadřující ruskou intimnost, prostotu duše. Ruské ikony i fresky zachovávají přísnou formalitu, slavnostnost i svátečnost aktérů, autor pak projevuje svou individualitu ve volbě barev. Podle byzantské tradice jsou tváře zúčastněných temné a drsné, ale i zvláštním způsobem ustrnulé a vyjadřující němý klid.⁹⁷

Za motivy svých děl si malíři nejčastěji volí Ježíše Krista, Pannu Marii, Bohorodičku, která se v Rusku těší zvláštní úctě, i postavy svatých. Symbolem pravoslavného Ruska se stala Vladimírská Madona, zobrazena s malým dítětem Ježíšem v něžném objetí.⁹⁸ Vzácnou památkou je také Obraz nerukoutvořený, zachycující otisk Kristovy tváře na Veroničině šátku.⁹⁹

Za nejvýznamnější ikonopisce jsou považováni Feofan Řek, Dionisij a zejména nepřekonatelný Andrej Rubljev, který svou tvorbou na přelomu čtrnáctého a patnáctého století předčil všechny své současníky a byl dáván pravoslavnou církví za vzor pozdějším autorům. Jako mladý žil v Trojicko-Sergijevském klášteře, později působil v Moskvě. Mezi jeho nejznámější díla patří například ikona Svaté Trojice.¹⁰⁰

⁹³Srov. FIALA, Vladimír, MASARYKOVÁ, Anna, MACKOVÁ, Olga. *Ruské umění*. Praha: Národní galerie, 1953. Str. 63-64. Dále jen: *Ruské umění*.

⁹⁴ Srov. ALPATOV, Michail V. *Umění a civilizace. Studie z dějin ruského a západoevropského umění*. Praha: Odeon, 1975. Str. 167.

⁹⁵ Srov. *Ruské umění*. Str. 71-72.

⁹⁶ Srov. *Ottova všeobecná encyklopedie*. Str. 334.

⁹⁷ Srov. *Ruské umění*. Str. 66-69. Str. 99.

⁹⁸ Srov. *Dějiny Ruska*. Str. 34.

⁹⁹ Srov. *Ruské umění*. Str. 70.

¹⁰⁰ Srov. *Ruské umění*. Str. 110-113. Srov. Také: *Dějiny Ruska*. Str. 34-35.

3.3.3 Literatura

Za prvopočátek ruské literatury můžeme pokládat ústní lidovou slovesnost, kam řadíme pohádky, říkadla, přísloví, hádanky a písně. Od konce desátého století je v literární tvorbě patrný souboj byzantské a slovanské kultury, přičemž ta první vytlačuje druhou, která je uchovávána spíše v povědomí lidovém. Nejvýznamnější dílo z období Kyjevské Rusi pochází z konce dvanáctého století a nese název po jednom z prvních ruských knížat. Slovo o pluku Igorově podává básnickou formou vlastenecky zabarvené zprávy o udatných bojarech a jejich chrabrých činech. Jedná se spíše o oslavné písně vyzívající k jednotě ruského lidu i knížat než o historicky hodnotné informace.¹⁰¹

První výrazný rozkvět zaznamenala literatura v době klasicismu. Za hlavního představitele universalistického směru považujeme učence, literáta a básníka Michaila Vasiljeviče Lomonosova. Proslulým bajkařem se v té době stal dramatik a satirik sršící ostrovtipem Krylov. Opravdu zlatým věkem ruské literární tvorby se stalo devatenácté století, které přineslo v první polovině ovlivněné romantismem díla z per spisovatelů Alexandra Sergejeviče Puškina, kterého známe především kvůli jeho veršovanému románu Evžen Oněgin, a Michala Jurjeviče Lermontova, jenž zaujal svým eposem zvaným Démon.¹⁰²

Ve druhé polovině téhož století zažívalo Rusko slavnou éru ruského kritického realismu, pod jehož křídly tvořili velikáni Lev nikolajevič Tolstoj, známý románem Anna Karenina či Vojna a mír, Fjodor Michailovič Dostojevskij, který se do dějin světové literatury zapsal díly Zločin a trest, Idiot, Bratři Karamazovi a mnoha dalšími. Vedle nich nezůstali nečinní ani Gončarov a Čechov. V předrevolučním období se pak uplatnil Maxim Gorkij spolu se symbolistou A. Blokem, či básníkem Brjusovem.¹⁰³

Po vítězství bolševiků v zemi mohli ve své tvorbě pokračovat jen spisovatelé poplatní režimu, v oblasti literatury nastalo období proletářské poezie zastoupené Gerasimovem či Kirillovem a zpočátku i Gorkim. Vznikají hymny práce, básně opěvující revoluci. Poezie přešla v proletářskou prózu, rozvíjel se socialistický realismus, v němž byl vyzdvihován řadový hrdina, horlivý dělník, voják rudé armády, předák bolševik, kterému autor vtiskl duši

¹⁰¹ Srov. POSPĚLOV, N., ŠABLIOVSKIJ, P., ZERČANINOV, A. *Dějiny ruské literatury. Od nejstarších dob do počátku XIX. století.* Nakladatelství svoboda. Praha. 1947. Str. 11-26.

¹⁰² Srov. *Tamtéž.* Klasicismus: Str. 59-78. Krylov: Str. 137-142. Puškin a Lermontov: 188-291. Srov. Také: *Ottova všeobecná encyklopedie.* Str. 334.

¹⁰³ Srov. *Ottova všeobecná encyklopedie.* Str. 334. Srov. Také: JEHLIČKA, Miroslav a kol. *Ruská literatura 19. století.* Státní pedagogické nakladatelství. Praha. 1987. Str. 50-137. Srov. Také: Kultura i iskusstvo. *Rsvk.cz.* [online] 2015. [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://rsvk.cz/o-rossii/kultura-i-iskusstvo/>.

nového člověka plně loajálnímu Sovětskému svazu, připravenému položit život pro ideu socialismu.¹⁰⁴

Ve čtyřicátých letech dvacátého století významné místo v literární tvorbě přechodně zaujala válečná próza, která navázala na tradici ruského realismu. Veřejnosti se představili Šolochov, Simonov a další s vlasteneckými romány líčícími hrůzy války.¹⁰⁵

Později v oficiální literatuře došlo k odklonu od socialistického románu a jeho budovatelského mýtu. Spisovatelé odmítli stereotypní pojetí člověka. V sedmdesátých letech se v literární tvorbě projevila postmoderna, odhalující morální rozklad sovětské společnosti.

Mnoho významných autorů, režimu nepohodlných, nepřestalo tvořit, ale buď psalo v emigraci, nebo svá díla odhalující podvod komunistické ideologie šířilo v ruském samizdatu. Mezi nejznámější ruské disidenty patří již zmíněný v kapitole o historii Alexandr Solženicyn, držitel Nobelovy ceny za literaturu.¹⁰⁶

Dnes se ruští spisovatelé opět navracejí k tradičním ruským vzorům. V roce 2011 si Rusko připomnělo sto devadesát let od narození Fjodora Dostojevského.¹⁰⁷

3.3.4 Hudba

Ruská lidová hudba vyrůstala a rozvíjela se ze staroslovanských kořenů. O zrodu samostatného moskevského státu se na panských dvorech stali velmi oblíbenými skomorochové, čili potulní herci a zpěváci, tanečníci a akrobaté v jedné osobě, kteří zpěv lyrických písní doprovázeli hrou na gusle, trouby, balalajku, dudy, bubny i píšťaly.¹⁰⁸ Později měl carský dvůr i vlastní pěveckou kapelu.¹⁰⁹

Proti světským písním a tancům se odmítavě stavěla pravoslavná církev, jež sama, ovlivněna byzantskou a starobulharskou hudbou, bez nástrojů či za zvuku louten, harf, fléten a puklic doplňovala své bohoslužby a pobožnosti zprvu jednohlasým a od šestnáctého století i dvojhlasými a trojhlasými zpěvy. Kolem roku 1500 byla v Novgorodu založena první a nejvýznamnější pěvecká, církevní škola, která později přesídlila do Moskvy. Také patriarcha v Moskvě dlouho nemeškal a zřídil si svou vlastní kapelu, tzv. synodální sbor.¹¹⁰

¹⁰⁴ Srov. PEŠKOVÁ, Michaela. *Idea "nového člověka" v ruské literatuře 20. a 30. let 20. století*. Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň. 2012. Str. 55-131.

¹⁰⁵ Srov. Kultura i iskusstvo. *Rsvk.cz*. [online] 2015. [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://rsvk.cz/o-rossii/kultura-i-iskusstvo/>.

¹⁰⁶ Srov. *Tamtéž*. Srov. Také: *Dějiny Ruska*. Str. 454-455.

¹⁰⁷ Srov. Kultura i iskusstvo. *Rsvk.cz*. [online] 2015. [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <http://rsvk.cz/o-rossii/kultura-i-iskusstvo/>.

¹⁰⁸ Srov. *Ottova všeobecná encyklopedie*. Str. 335.

¹⁰⁹ Srov. ČERNUŠÁK, Gracian. *Dějiny evropské hudby*. 5. Vydání. Panton. Praha. 1974. Str. 49.

¹¹⁰ Srov. *Tamtéž*. Str. 50, 159.

První velkou ruskou skladatelskou školu založil v sedmnáctém století P. M. Dileckij. Ve druhé polovině sedmnáctého století pronikly ze západu na carský dvůr zahraniční orchestry, opery a balety, které si Rusy získaly. Za vlády Petra I. se v Petrohradě pořádaly duchovní koncerty a vznikaly také první vojenské kapely. Když na trůn usedla carevna Anna Ivanovna, stala se dvorním hitem italská opera, která udala nový směr ve vývoji ruské hudby.¹¹¹ Za Kateřiny II. Veliké byla hudba též nezastupitelnou součástí kulturního života a zaznamenala ohromný rozkvět. Kromě oper měly úspěch také klavírní koncerty a chrámové skladby. V této době se proslavili zejména Italové Sarti, Galuppi, Manfredini a další. Mistry chrámové hudby jsou právem zvaní Ukrajinci Berezovskij a Bortňanskij. Uplatnění v Rusku našli i někteří hudebně nadaní Češi. Ruskou velmi oblíbenou hudební kuriozitou byly orchestry loveckých návěstných rohů, z nichž každý vydával pouze jeden tón, toto vystoupení poprvé provedl právě náš krajan Jan Mareš.¹¹²

V roce 1780 nechal v Moskvě založit kníže Ursov první divadlo. Dodnes se mu říká „Bolšoj těatr“ a pod tímto názvem se mnohým Rusům vybaví prvotřídní balet, vyhlášený po celém světě.¹¹³

Devatenácté století považujeme za zlatý věk ruské hudby. V této době došlo k posílení ruského národního uvědomění, objevily se snahy konkurovat západu nikoli napodobováním, nýbrž originálním způsobem. Rusové měli zejména slabost pro operu a balet, této zálibě se národní umělci dokázali bravurně přizpůsobit. Zakladatelem ruské národní hudby se stal Michail Ivannovič Glinka. V pozadí nezůstali ani jeho současníci Dargomyzský, Serov a Rubinstein. Novoruskou školu pak tvořili Stasov, Borodin a jiní. Nejvýznamnější osobností ruské hudby druhé poloviny devatenáctého století byl však bezkonkurenčně proslulý Petr Iljič Čajkovskij, v jehož díle se mísí ruská živelnost s evropským novoromantismem. Skládal symfonie, klavírní i smyčcové koncerty, opery i balety. Nejproslulejší nese název Labutí jezero, neméně vydařené jsou však i Louskáček a Šípková Růženka. Ve dvacátém století na sebe upozornil svým obdivuhodným talentem vynikající pianista Sergej Vasiljevič Rachmaninov.¹¹⁴

Éra Sovětského svazu přinesla myšlenku proletářské hudby, s níž se ztotožnili někteří autoři. Pozornost se přesunula k masové písni. Hudební díla opěvovala lidskou práci, Velkou říjnovou revoluci, či Lenina. Vynikli skladatelé Šostakovič, Prokofjev a Chačaturjan.¹¹⁵

¹¹¹ Srov. *Tamtéž*. Str. 160-161.

¹¹² Srov. *Tamtéž*. Str. 225-228.

¹¹³ Srov. *100 divů Ruska: historie, kultura a přírodní krásy největší země světa*. Čestlice: Rebo, 2008. Str. 50-51.

¹¹⁴ Srov. ČERNUŠÁK, Gracian. *Dějiny evropské hudby*. 5. Vydání. Panton. Praha. 1974. Str. 307-321.

¹¹⁵ Srov. *Tamtéž*. Str. 372-377.

Světově proslulí ruští skladatelé a výjimeční hudebníci dokazují, že v ruském národě je z generace na generaci předávána láska k hudbě i k tanci.

4 Charakteristika projektu

4.1 Předmět projektu

Předmětem projektu v mateřské škole je přiblížit dětem zábavnou formou ruskou kulturu pomocí aktivit přichystaných v týdenním plánu, který vznikl rozpracováním integrovaného bloku školního vzdělávacího programu vybrané mateřské školy. Zařazení tohoto tématu podle celoročního plánu školy vychází na období příprav na Velikonoce. Projekt představuje návrh aktivit, které učitelka během týdne může využít a realizovat je s dětmi s ohledem na časový tlak denního režimu mateřské školy a na aktuální naladění dětí. Činnosti lze flexibilně obměňovat a upravovat podle situace.

4.2 Cíle projektu

Obecně má projekt, tak jako každá činnost v předškolním vzdělávání, vést k všestrannému harmonickému vývoji dítěte předškolního věku. Proto jsme stanovili cíle i očekávané výstupy pro oblast biologickou, psychologickou, interpersonální, sociálně-kulturní i environmentální.

Celý týdenní program by měl přispět k rozvoji zejména komunikačních a sociálních dovedností tak, aby děti překonaly možný strach z toho, co je pro ně cizí nebo odlišné od toho, co důvěrně znají. Proto je v prvním dnu týdne kladen důraz na vzájemné poznávání a činnosti jsou směřovány k tomu, aby zabránily možné xenofobii. Cílem prvního dne je tedy vytvořit ve třídě atmosféru důvěry a tolerance.

Hlavní myšlenkou práce je samozřejmě seznámit děti s ruskou kulturou, tradicemi, zvyky, náboženstvím, způsobem života, jazykem, národními pokrmy tak, aby si dokázaly ostatní děti představit, z jakého prostředí přichází jejich spolužák ruského původu. Spolu s ním tedy mají děti poznávat zajímavosti této velké země. Dalším cílem je vést děti k tomu, aby vnímaly, jaké bohatství skrývá Česká republika, a cítily sounáležitost s vlastní. Cílem však vůbec není pouhé „soutěživé“ porovnávání dvou zemí, Ruska a České republiky, ale rozvoj vlastní kulturní identity a vzájemné obohacení ze styku s druhou kulturou, hledání společných znaků, z nichž můžeme vycházet ve vzájemném dialogu.

5 Projekt – týdenní plán pro mateřskou školu

Třída: Sovičky

Počet dětí: 28

Věk: 5,5 - 6 (7) let

Poznámka: V současné době se ve třídě Soviček nachází jeden ruský chlapec. Velká pozornost je věnována dětem, které mají odklad školní docházky, jsou na ně kladeny největší nároky, aby se dobře připravily na vstup do školy.

Charakteristika třídy: Prostorná místnost je vybavena dvěma počítači, modrý pokojíček slouží jako herna, v druhé části třídy jsou stolečky a klavír.

Integrovaný blok: Jaro ťuká na vrátka, zelená se zahrádka.

Podtéma: Velikonoce se slaví na celém světě: Poznáváme jiné země a jejich kulturu: Jak se žije dětem v Rusku.

Záměr na úrovni třídy: Děti se seznámí s životem lidí v jiných částech světa. Poznávají, že rozmanitost nerozděluje, ale obohacuje. Během týdne se seznámíme s ruskou kulturou společně s Iljou¹¹⁶ (ruským chlapcem), který v ní vyrůstá.¹¹⁷

¹¹⁶ Jméno změněno.

¹¹⁷ Celý tento projekt je rozpracován podle školního vzdělávacího programu mateřské školy v Ústí nad Orlicí, na Výsluní 200, nazvaný: „Barevný rok s výsluňáky“. Srov. Školní vzdělávací program. *Msnavysluni.euweb.cz*. [online]. 2014 [cit. 2014-09-03]. Dostupné z <http://msnavysluni.euweb.cz/SVP-2013.pdf>.

	Biologická oblast (psychomotorický cíl)	Psychologická oblast (kognitivní cíl)	Interpersonální oblast (afektivní cíl)	Sociálně-kulturní oblast (kognitivní a afektivní cíl)	Environmentální oblast (afektivní a kognitivní cíl)
Dílčí vzdělávací cíle	Rozvoj zraku, sluchu, chuti. Rozvoj hrubé i jemné motoriky.	Rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivované ho projevu. Rozvoj matematických představ (třídění, ...)	Rozvoj tolerance a respektu k sobě navzájem, k odlišnostem. Posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem. Rozeznat projevy xenofobie a rasismu a umět se jim bránit.	Poznávání ruské kultury, uměním, tradicemi spojených se slavením Velikonoc. Seznámení se základními informacemi o Rusku a o tamním životě.	Rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách. Úcty k sobě navzájem. Vnímat rozmanitost světa a kultur, uznávat lidskou důstojnost každého člověka.
Vzdělávací nabídka	Hry na rozvoj zraku (pexeso, domino, puzzle...) Hry pro rozvoj čichové a chuťové percepce (ochutnávání a poznávání po čichu, rozlišování různých vůní), pohybová rozvíčka: balet (zaměřeno na posílení svalů klenby nožní). Grafomotorické listy	Říkaneky, ruské pohádky (O Koblížkovi, Mrazík,...). Třídění a přiřazování obrázků do skupin.	Hraní rolí, dramatické činnosti, hudební a hudebně-pohybové aktivity, kolové tance, pohádky, hry se staršími a mladšími dětmi dohromady s důrazem na ohled, pomoc, spolupráci, pexeso s fotografiem i dětí z celého světa. Situační učení. Prožitkové	Kreslení, malování, frotáž, koláž (ikona), modelování, stříhání a lepení (matrjošky) ... Ukázky ruské hudby, baletu, seznámení s ruským uměním. Vyrábění doplňků a masek na hraní pohádky.	Příprava ruských tradičních pokrmů. Kolektivní činnosti, dramatické ukázky příběhů mravně výchovných, modelové situace špatného, a naopak správného chování.

	s azbukou.		učení.		
Očekávané výstupy	Vnímat a rozlišovat vůně, ochota ochutnat nová jídla, schopnost zrakové analýzy a syntézy (puzzle, ...). Radost z pohybu.	Zapamatovat si nabízené pojmy a fakta o Rusku, převyprávění nabízených pohádek a říkanek. Naučit se nazpaměť krátké texty, záměrně si zapamatovat a vybavit.	Dítě si všímá potřeb druhých, je ohleduplné a citlivé k tomu, co se kolem děje, dokáže se zastat slabšího kamaráda. Uvědomuje si, že ne všichni lidé respektují pravidla chování, učít se odmítnout společensky nežádoucí chování.	Pomocí tradičních výtvarných technik umět vyjádřit vlastní pocit, prožitek při hudbě. Vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech.	Dítě vnímá, že svět má svůj řád, je rozmanitý a pozoruhodný. Těší se z hezkých a příjemných zážitků, přírodních a kulturních krás i setkání s uměním.
Rizika	Neznalost alergií u dětí.	Přehlčení informacemi.	Nedostatek pozitivních vzorů a příkladů prosociálního chování.	Nedostatečné vybavení a materiální zajištění.	Nevkus a málo kulturních podnětů.

5.1 Pondělí

„Žádný člověk na Zemi není stejný jako ty.“

Konkretizované výstupy:

Biologická oblast <i>(psychomotorický cíl)</i>	Psychologická oblast <i>(kognitivní cíl)</i>	Interpersonální oblast <i>(afektivní cíl)</i>	Sociálně-kulturní oblast <i>(kognitivní a afektivní cíl)</i>	Environmentální oblast <i>(afektivní a kognitivní cíl)</i>
--	--	---	--	--

Dítě rozpozná shodné obrázky v pexesu, správně drží tužku, má uvolněnou ruku při grafo-motorických cvicích. Zvládne jednoduché pohybové úkony (běh, dřep, skok, válení sudů,...).	Dítě si vybaví to, co je typické pro Českou republiku. Zapamatuje si nabízená fakta o Rusku. Vyjadřuje se samostatně a srozumitelně. Dokáže vyprávět své zážitky spontánně, ovládá dech, tempo a intonaci hlasu. Domluví se slovy, gesty, improvizuje.	Dítě si všímá potřeb druhých, je ohleduplné a citlivé k tomu, co se kolem děje, dokáže se zastat slabšího kamaráda. Uvědomuje si, že ne všichni lidé respektují pravidla chování, dokáže odmítnout společensky nežádoucí chování.	Dítě je otevřené pro poznávání nové kultury, všímá si odlišností i stejných znaků. Má povědomí o hodnotách naší společnosti. Je otevřené k přijetí nových dětí ve skupině, udělat vstřícné gesto na uvítanou. Přistupuje k lidem bez předsudků.	Dítě hodnotí rozmanitost a různorodost pozitivně. Nechává se obohacovat novými zkušenostmi. Je solidární k lidem, kteří museli opustit své domovy, vyzkouší si situaci uprchlíka. Uvědomí si hodnotu zázemí, bezpečí a domova, kterou tito lidé ztratili.
---	--	---	---	---

5.1.1 Dopolnední program

Ranní činnosti: Grafomotorický list (O, o) viz příloha č. 1, misijní pexeso.

Motivace: „Děti, celý týden, každý den se pokusíme psát cizím písmem. Možná vám v něčem bude připomínat i naše písmo. Písmenka jsou z abecedy jedné země, o níž si budeme povídat.“

Ranní cvičení: 1. RUŠNÁ ČÁST: Děti se zahřejí tím, že běhají dokola v rytmu bubínku.

2. ZDRAVOTNÍ CVIKY: Začínáme od hlavy směrem dolů. Protáhneme si hlavu, ruce, trup, nohy, nevynecháme ani klenbu nožní (na paty, na špičky,...).

3. POHYBOVÁ HRA: Hrajeme si, že cestujeme po celém světě – jako indiáni běžíme indiánský běh, jako domorodí černoši tančíme domorodé tance, potom skáče jako klokani, jako naše babičky pereme a ždímáme prádlo, nakonec opět tančíme, tentokrát kolový tanec, tak jako tancují lidé v Rusku, o kterém si budeme povídat, všichni se držíme za ruce a usedneme na zem. (Paní učitelka může pustit tematickou hudbu).

4. RELAXACE: Děti si lehnou na zem a zavřou oči. Představují si, že právě doběhly na louku a lehly si do čerstvé trávy. Nadechnou se, aby cítily vůni jarních květin. Vezmou si do ruky odkvetlou pampelišku a pokouší se odfouknout všechno její chmýří.

Komunitní kruh: Rozhovor s dětmi na téma co prožily o víkendu. Poté navážeme na myšlenku týdenního plánu:

Seznámení s tématem celého týdne: *Motivace* – po třídě rozházím pexeso. Děti hledají shodné dva obrázky, když najdou, usadí se a čekají na ostatní. Potom si společně obrázky z pexesa prohlédneme, zjistíme, že na nich jsou různí lidé. Někteří mají tmavou pleť, jiní světlou jako my. Jsou také různě oblečení. Žijí v různých částech světa.

Pokračování hromadné činnosti: Učitelka klade důraz na to, že všichni lidé mají stejnou lidskou důstojnost, i když vypadáme různě, jsme si rovni. Nesmíme nikoho ponižovat, ani se nechat ponižovat někým jiným. Děti se v průběhu hromadné činnosti dozvědí, že je čeká celý týden poznávání Ruska, odkud pochází jejich kamarád Ilja i jeho rodina. Učitelka totiž dětem řekne, že někteří lidé se ze země, kde se narodili a kde žijí jejich příbuzní, odstěhují do jiné, třeba k nám do České republiky, aby zde mohli žít nový život, aby si mohli najít třeba i lepší práci a uživit svou rodinu. Někteří utíkají před i válkou.

Kresba: Co si vezmeš s sebou do neznáma? (Inspirace z knihy *Jsme lidé jedné Země*)

Motivace: „Pokuste si představit, jakou věc, jaké místo a kterého člověka máte na světě ze všeho nejraději. Potom to nakreslete.“

Cíl: Děti zakusí, jaké to je vzdát se oblíbených věcí a míst, na která jsou zvyklé. Poznají pak lépe těžkou situaci lidí, kteří opouští svou zemi a stěhují se do neznáma.

Pomůcky: výtvarné potřeby.

Postup: Dáme za úkol dětem namalovat věc, na které jim velmi záleží. Stejně tak místo, které mají nejraději. Potom ať nakreslí lidi, s nimiž jim je nejlépe. Mohou namalovat nejdůležitější věci, které by si sbalily do batůžku na dalekou cestu. Pak jim oznámíme, že se z nich přes noc stali uprchlíci. Musejí opustit oblíbené místo a vzít si s sebou jen nejnnutnější věci. Naštěstí mohou odjet s nejmilejšími lidmi.¹¹⁸

¹¹⁸ Srov. TOLLAROVÁ, Blanka, HRADEČNÁ, Marie, ŠPIRKOVÁ, Andrea a kol. *Jsme lidé jedné Země: Program prevence xenofobie a rasismu*. 1 Vydání. Praha: Portál. 2013. Str. 204-205. Dále jen: *Jsme lidé jedné Země*.

Shrnutí: Přiblížíme dětem život lidí prchajících před chudobou a válkou. Vedeme je k tomu, aby si uvědomily, že žít ve svobodné zemi bez hladu a válečných konfliktů není samozřejmostí a že si toho mají vážit.

Brainstorming: Sedíme v kruhu a mluvíme o Rusku. Na náhodně zvoleném dítěti ukážeme ruský zvyk přejímání druhého jména po otci. Dítě se představí svým jménem a zároveň nám prozradí, jak se jmenuje jeho tatínek. Učitelka na základě získaných informací názorně vytvoří celé jméno daného dítěte s přidaným „otčestvem“.

Řekneme si, že je to velká země, od nás hodně daleko. Je tam větší zima a jsou tam jiné zvyky než u nás, ale žijí tam děti, jako my, které si také rády hrají, a že si třeba nějaké tamní zvyky vyzkoušíme. Dozvědí se, jak se žije tamním dětem a kterými pokrmy a uměním se tato část světa vyznačuje. Ukážeme si ruskou vlajku, řekneme si, že hlavním městem je Moskva, tak jako u nás je hlavním městem Praha. Potom učitelka vyzve děti, aby zkusily Iljovi představit naši zemi. Vede je k tomu, aby vyjmenovaly věci, místa, jídlo, tradice a vše, co je napadne ve spojitosti s Českou republikou.¹¹⁹

Hra venku na zahradě: Zvířátka. Podle hry Červená tečka (Inspirace z knihy *Jsme lidé jedné Země*)

Motivace: „Kouzelník vás proměnil ve zvířátka. Každému z vás ukáže obrázek se zvířátkem, do něhož vás začaroval. Ihned se v něho proměníte. Zároveň vám odčaroval hlas, takže nesmíte mluvit. Musíte se jen pomocí pohybů, které zvířátka dělají vzájemně poznat a najít zvířátka stejného druhu.“

Cíl: Přiblížit dětem situaci emigrantů, odlišných jedinců, kteří se ve společnosti potýkají s odmítnutím, vyčleněním. Vyzkoušet si roli odmítajících, kteří mezi sebe cizího jedince nechtějí, ale také těch, co se pro něho snaží najít místo, kam by patřil.

Pomůcky: Kartičky s obrázky zvířat. Čtyři druhy zvířat tak, aby se jejich projevy daly předvést pantomimicky, takové, které děti důvěrně znají. (například: vrabec – mává křídélky, slon – má chobot, ryba – otevírá a zavírá pus, děti rukama naznačí otevírání a zavírání žáber, žába - skáče). Poslední zvířátko na rozdíl od předchozích tří druhů, od nichž vyrobíme sedm obrázků, bude jen na jedné kartičce, pro jedno dítě.

Postup: Děti se postaví do kruhu nebo do řady a zavrou oči. Učitelka dětem rozdá obrázky, na které se podívají a schovají je, podle nich se potom rozdělí bez mluvení do skupinek tak, že

¹¹⁹ Srov. *Multikulturní výchova II.: Praktické náměty pro výuku na 1. Stupni ZŠ*. In: Průřezová témata na 1. Stupni ZŠ. Edice Dobrá škola. Nakladatelství Dr. Josef Raabe. Praha. 2014. Str. 3.

budou předvádět zvířátka pantomimicky. Jeden člověk přebývá. Nemůže najít svou rodinu. Pozorujeme reakce dětí, které si toho všimnou. Zda ho odmítají nebo s ním mají soucit.

Poznámka: Hru můžeme použít pouze v případě, že děti mezi sebou mají dobré vztahy.¹²⁰ Pro roli odmítaného vybereme silného jedince, v kolektivu oblíbeného.

Shrnutí: Ptáme se dítěte, které zbylo samo, jak se cítilo, co při hře prožívalo, jaké bylo nikam nepatřit. Zeptáme se ostatních, co vše se při hře stalo, jak se asi cítil ten, koho odmítali, zda bylo pro ně těžké někoho odmítnout, jaké bylo patřit do nějaké skupiny, mít své místo.

Děti si uvědomí těžkou situaci cizinců a společně vymýšlíme, jak bychom mohli takovým lidem pomoci (bavit se s každým bez předsudků, všimnout si ostrčených, odmítaných). Jak usnadnit nově přichozímu dítěti situaci ve třídě.¹²¹

5.1.2 Odpolední program

Pohádka ke spaní: Bílá Kachnička,¹²² viz příloha č. 9.

Hra: Strany řeky (Převzatá z knihy *Jsme lidé jedné Země*)

Motivace: „Nyní si zahrajeme hru, která nám pomůže lépe poznat, co nás vzájemně spojuje. Sledujte, prosím, pozorně, s kým se rázem ocitnete na stejné straně řeky. Zjistíte, kolik toho máte se svými kamarády ve třídě společného.“

Cíl: Dítě vedeme k tomu, aby si uvědomilo rozdíly mezi lidmi, ale i to, co je vzájemně spojuje.

Pomůcky: Provaz, barevná páska na vyznačení čáry uprostřed třídy.

Postup: Učitelka dětem vysvětlí, že čára uprostřed třídy je řeka. Děti se postaví na jeden břeh. Vedoucí hry bude říkat různé vlastnosti dětí. Když někdo odpovídá charakteristice, kterou právě učitelka vyslovila, překročí řeku a dostane se na druhý břeh. Děti se mají přesouvat co nejrychleji. Vždy se rozhlédnou, s kým se ocitli na stejné straně řeky. Poté se všichni vrátí na první břeh a hra pokračuje.

Na druhý břeh přejde ten, kdo nebo komu:

- už vypadl první mléčný zub
- má nějaké domácí zvířátko

¹²⁰ Srov. ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník*. Praha: Portál. 1998. Str. 188. Hra „Tečkování.“

¹²¹ Srov. *Tamtéž*. Str. 160-162.

¹²² Srov. *Kráska nesmírná: ruské lidové pohádky vyprávěné I. Karnauchovovou*. Z ruského originálu přeložila Zdeňka Psůtková. Praha: Svět sovětů. 1957. Str. 100-106, upraveno a zkráceno.

- má víc než jednoho sourozence
- rád hraje fotbal
- má rád čokoládu
- bydlí na vesnici
- jezdí na kole
- rád kreslí a maluje
- rád si hraje venku
- půjde za rok do školy
- má na sobě něco modrého
- doma pomáhá mamince nebo tatínkovi
- komu se už někdo někdy posmíval.¹²³

Poslední bod je pro nás klíčový. S dětmi se posadíme do kruhu a povídáme si o posmívání a šikaně. Vzpomeneme si na dopolední hru a uvědomíme si, jak bolestné je odmítnutí. Rozhodně odmítneme jakoukoli formu diskriminace a ponižování. Snažíme se vždy zastat slabších a těch, kterým někdo ubližuje. Před chvílí jsme se dozvěděli, v čem se lišíme a v čem jsme si naopak podobní. Na těchto základech můžeme stavět. Všimáme si talentů a silných stránek svých kamarádů. Uvědomujeme si vlastní nedokonalost v některých oblastech a nikomu se neposmíváme a nad nikým se nepovyšujeme. Vyzdvihneme hodnotu kamarádství.

5.2 Úterý

„Ať jsi velký nebo malý, dáme hlavy dohromady. Budem tančit, zpívat, hrát, o Rusku si povídat.“

Konkretizované výstupy:

Biologická oblast <i>(psycho-motorický cíl)</i>	Psychologická oblast <i>(kognitivní cíl)</i>	Interpersonální oblast <i>(afektivní cíl)</i>	Sociálně-kulturní oblast <i>(kognitivní a afektivní cíl)</i>	Environmentální oblast <i>(afektivní a kognitivní cíl)</i>
---	--	---	--	--

¹²³ Srov. *Jsmo lidé jedné Země*. Str. 175. Zde se hra nachází pod názvem „Stejná strana řeky.“

Dítě se pohybuje do rytmu hudby. Ochutnává nová jídla a rozlišuje chutě a vůně. Má radost z pohybu. Zvládá posilování svalů klenby nožní formou baletu. Dokáže trhat papír na kousky.	Dítě si zapamatuje nabízené říkanky. Naučí se jednoduchou ruskou píseň.	Dítě si uvědomuje svá práva a zároveň respektuje práva druhých. Spolupracuje při činnostech s kamarády. Nedělá rozdíly mezi dětmi kvůli jejich původu.	Dítě umí pomoci tradičních výtvarných technik vyjádřit vlastní pocit, prožitek při hudbě. Vyjadřuje svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech. Vnímá umělecké a kulturní podněty, hodnotí své zážitky.	Dítě vnímá krásu umění a váží si lidské práce, uměleckého díla. Poznává nový jazyk, ruskou kuchyni. Vnímá rozdíly, ale neodmítá nové věci. Je otevřený pro nové zkušenosti a zážitky spojené s poznáváním nové kultury.
---	---	--	---	---

5.2.1 Dopolední program

Ranní činnosti: Grafomotorický list: JA. Viz příloha č. 2.

Ranní cvičení: 1. RUŠNÁ ČÁST: Děti běhají do kolečka jako labuť. Mávají křídly.

2. ZDRAVOTNÍ CVIKY: Začínáme od hlavy směrem dolů. Protáhneme si hlavu, ruce, trup, nohy, nevynecháme ani klenbu nožní (na paty, na špičky, ...).

3. POHYBOVÁ HRA: Balet. Paní učitelka rozdá dětem šátky a potom společně všichni tancují jako víly a lesní skřítkové do rytmu baletní hudby. Učitelka, lesní královna, předvádí baletní pohyby. Dáváme velký důraz na posílení nožní klenby.

4. RELAXACE: Učitelka hraje na klavír písničku *Rozvíjej se, poupátko*, jedno vybrané dítě prochází mezi ostatními, stočenými do klubíčka, když někoho pohladí šátkem, probudí ho, jako slunce na jaře budí poupátko k životu. Pohlazené dítě se začne pomalu probouzet, vzpřimovat se a protahovat.

Komunitní kruh: Na začátek si všichni zazpívají známou písničku *Bratře Kubo*. Potom paní učitelka zahraje ruskou verzi této písně. Učitelka předzpívá, děti zopakují.

U: „Брат Иван! Эй!

D: Брат Иван! Эй!

U: Спишь ли ты?

- D: Спишь ли ты?
U: Звонят в колокольчик,
D: Звонят в колокольчик,
U: Динь-динь-динь,
D: Динь-динь-динь.¹²⁴

Poté všichni sedí v kruhu a paní učitelka jim pošle tichou poštou ruské slovo.

Výběr: Privjet – ahoj, Da – ano, Prastítě – promiňte, Kak tybja zavut? – Jak se jmenuješ?
Bábuška i děduška – babička a dědeček, Da svídánja! – na shledanou!¹²⁵

Potom si řekneme, co bude tématem dnešního dne. Budeme si povídat o ruské kultuře, ruském umění, baletu i o ruské kuchyni.

Hromadná činnost: Ruské výtvarné umění, přiblížíme dětem pomocí vyrábění.

Motivace: „Nyní se všichni stanete opravdovými ruskými umělci. Zkusíme se společně vyrobit umělecká díla podobná těm, která v Rusku zdobí křesťanské chrámy.“

Metodický list pro mozaiku a ikonu viz příloha č. 15. Během vyrábění může učitelka dětem pouštět ukázky ruské hudby, lidové i pravoslavné.

5.2.2 Odpolední program

Pohádka před spaním: Baruška,¹²⁶ viz příloha č. 10.

Hromadná činnost: Okénko do ruské kuchyně

Jedním z tradičních pokrmů ruské kuchyně jsou pelmeně. Zkusíme si je s dětmi připravit.

Motivace: „Aby toho nebylo málo, nezůstaneme pouze i malířského umění, ale zkusíme si, jak jsme zruční, co se týče vaření. Abychom mohli ochutnat ruské tradiční pokrmy, musíme si je napřed sami připravit. Kdo mi pomůže?“

Pelmeně s borůvkami:

„SUROVINY

Těsto: 350 g mouky, 1 vejce, 220 ml vody, sůl

¹²⁴ Dětská písnička: Брат Иван!. *Mamalisa.com*. [online]. 2014 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://www.mamalisa.com/?t=es&p=3584&c=157>.

¹²⁵ Srov. *Raduga 1: učebnice: ruština pro střední a jazykové školy*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 1996, 248 s. Str. 24-25.

¹²⁶ Srov. TOLSTOJ, Alexej. *Za zvířátky do pohádky*. Svět sovětů. Praha. 1968. Str. 162-166.

Nádivka: 500 g zralých a neporušených borůvek, 4 polévkové lžíce cukru, několik polévkových lžic borůvek a lesních jahod na ozdobení

Postup:

1. Mouku přesijeme na vál. Uprostřed uděláme jamku, do které dáme celé vejce, vlejeme sklenici vody a osolíme. Zamícháme a vypracujeme hladké těsto. Přikryjeme ho, aby neoschlo, a necháme chvíli odpočinout.
2. Borůvky přebereme a opatrně smícháme s cukrem.
3. Těsto vyválíme na tloušťku asi 1,5 mm. Vykrojíme kolečka o průměru asi 5 až 6 cm. na každé dáme 1 kávovou lžičku nádivky. Okraje přeložíme a stlačíme.
4. Pelmeně v dávkách dáváme do vařící osolené vody a vaříme pod pokličkou, dokud nevyplavou na hladinu (asi 3 minuty). Sundáme pokličku a vaříme ještě asi 2 minuty.
5. Vybíráme je dírkovanou naběračkou a klademe na mísu. Podáváme teplé nebo studené, zalité sladkou smetanou a ozdobené borůvkami nebo lesními jahodami.

Pro 4 osoby

Příprava: 45 min.

Doba vaření: 5 min.¹²⁷

5.3 Středa

„Zvyky a tradice z ruské vesnice.“

Konkretizované výstupy:

Biologická oblast <i>(psycho- motorický cíl)</i>	Psychologická oblast <i>(kognitivní cíl)</i>	Interpersonální oblast <i>(afektivní cíl)</i>	Sociálně- kulturní oblast <i>(kognitivní a afektivní cíl)</i>	Environmentální oblast <i>(afektivní a kognitivní cíl)</i>
Dítě rozvíjí hrubou motoriku. Je aktivní, bez potíží běhá, skáče, chytí míček, má radost z pohybu. Zachovává správné držení těla.	Dítě si zapamatuje nabízené říkanky. Dítě pozná zvířata podle obrázku. Správně je pojmenuje. Přiřadí k nim správně jejich stopy.	Dítě spolupracuje při vyrábění. Pomáhá pomalejšímu. Ovládá se, dokáže odložit svou potřebu na později. Váží si starších lidí a má před nimi úctu.	Dítě dodržuje pravidla her a hraje fair. Jedná spravedlivě. Respektuje rozdílné, vlastnosti, schopnosti, dovednosti ostatních dětí.	Dítě poznává nové tradice a zvyky typické pro Rusko. Seznámí se s typickými předměty. Uvědomuje si rozmanitost světa, přírody i kultur. Vnímá, že různorodost je pozitivní

¹²⁷ *Ruská kuchyně.* In: Encyklopedie kulinárního umění. Vydavatelství Champagne Avantgarde. Bratislava. 1992. Str. 66-67.

Orientuje se v prostoru.				a obohacující.
--------------------------	--	--	--	----------------

5.3.1 Dopolnední program

Pracovní list: Matrjoška schovaná v motýlu.¹²⁸ Viz příloha č. 3.

Motivace: „Zkus vybarvit tohoto motýla, když ho potom složíš, poznáš, že se ani zdaleka nejedná o obyčejného motýla. Poznáš, co se v jeho křídlech ukrývá?“

Ranní cvičení: 1. RUŠNÁ ČÁST: Běhání v kruhu v rytmu bubínku. Děti si zkouší být stopaři, kteří pronásledují divokou zvěř. Při rychlém rytmu běhají. Při pomalém dělají velké kroky. Při tichém jdou potichu a po špičkách.

2. ZDRAVOTNÍ CVIKY: Kostelní zvon vyzvání – protažení krčních svalů. Máchání, ždímání, věšení prádla – děti si protáhnou záda, trup, uvolní ruce a při „věšení prádla“ stoupají na špičky, aby dosáhly co nejvyš.

3. POHYBOVÁ HRA: Opičí dráha. Učitelka připraví ve třídě překážkovou dráhu.

4. RELAXACE: Děti se vleže vydýchají, pak učitelka vysloví jméno dítěte a hodí mu míč. Dítě jej chytí, hodí zpět a jde se řadit ke dveřím. Tímto způsobem seřadíme postupně všechny děti do zástupu na svačinu.

Hromadná činnost: Vyrábění matrjošek¹²⁹. Viz příloha č. 16.

Motivace: Přinesu do třídy tradiční ruské dřevěné panenky, aby si s nimi mohly děti pohrát, potom si spolu matrjošky vyrobíme.

5.3.2 Odpolední program

Pohádka před spaním: Ivánek a Alenka¹³⁰ Viz příloha č. 11.

Hry na zahradě:

1. Veverky a kuny

¹²⁸ Inspirace: CÍLKOVÁ, Petra, SCHÖNEROVÁ, Petra. *Náměty pro multikulturní výchovu: Poznáváme jiné národy*. Praha: Portál. 2007. Str. 40-41.

¹²⁹ Inspirace tamtéž. Str. 44-46.

¹³⁰ Srov. TOLSTOJ, Alexej: *Za zvířátky do pohádky*. Svět sovětů. Praha. 1968. Str. 154-158.

Motivace: „společně si zahrajeme na zvířátka ze Sibíře, která se snaží nasbírat co nejvíc zásob jídla na zimu.“

Cíl: Pohybová činnost. Rozvoj hrubé motoriky, hod do dálky.

Pomůcky: Velký lavor sloužící jako doupe veverek, kde schovávají své oříšky – novinové koule.

Popis hry: Kuny se dostaly do hnízda veverek. Chtějí jejich doupe obsadit a vyházet všechny zásoby oříšků veverek na zimu. Dva až tři hráči stojí u lavoru a po jedné vyhazují koule co nejdál od sebe. Ostatní hráči představují veverky, které sbírají koule a nosí je zpět do lavoru, také vždy jen po jedné.

Kuny vyhrávají ve chvíli, když v hnízdě nezůstane jediný „oříšek“. Učitelka může déletrvající hru sama ukončit. Vyhraji ti, kdo mají na své straně méně koulí.¹³¹

2. Po stopách těch, kdo žijí na Sibíři (z knihy *Multikulturní výchova*)

Motivace: „Teď se z vás stanou praví stopaři. Lidé žijící na Sibíři, kteří se jmenují Jakutové, totiž musí umět ve sněhu správně rozeznávat různé stopy. Zkusíme si, jak to půjde vám.“

Cíl: Seznámit děti s lidmi (jakutové) i zvířaty žijícími na Sibíři. Děti rozeznají jednotlivé stopy a správně je přiřadí.

Pomůcky: Rozstříhané pracovní listy, vytisknuté na barevný papír podle dané skupinky. Pastelky a papíry.

Postup: Rozdělíme děti do čtyř skupinek po sedmi. Učitelka zastává roli průvodce, který se s dětmi vydává na stopařskou výpravu na Sibíř. Přečte jim zadání a slouží jako ochránce nebezpečnou oblastí. Každá skupinka v areálu zahrady hledá kartičky své barvy, které se pak má za úkol pokusit společně přiřadit k jejich „majitelům“. Musí se pohybovat hbitě, ale tiše, aby nevyplašily zdejší obyvatele. Průvodce toto dobrodružné stopování koriguje, a když mají všechny skupinky hotovo, svolá je a společně si zkontrolují správné přiřazení.

Po přesunutí zpět do třídy pak průvodce o každém obyvateli Sibíře z pracovního listu řekne pár základních informací. Děti si mohou jednoho z nich vybrat a nakreslit.¹³²

Kartičky ke hře: Viz přílohy č. 4 a 5.¹³³

¹³¹ Srov. MAZAL, Ferdinand. *Hry a hraní pohledem ŠVP*. Olomouc: Hanex, 2007. Kdo si hraje, nezlobí. Str. 188-189.

¹³² Srov. *Multikulturní výchova I.: Praktické náměty pro výuku na 1. Stupni ZŠ*. In: Průřezová témata na 1. Stupni ZŠ. Edice Dobrá škola. Nakladatelství Dr. Josef Raabe. Praha. 2011. Průřezové téma Zambijské děti. Str. 3-4, 16-18.

¹³³ Srov. Živočichové a jejich stopy. *Junak.cervenepecky.cz*. [online]. 2015 [cit. 2015-01-08]. Dostupné z <http://junak.cervenepecky.cz/9/dokumenty.php>.

5.4 Čtvrtek

„Příběhy a pohádky ze staré ruské zahrádky. Velikonoce blížící se, jakpak v Rusku slaví se?“

Konkretizované výstupy:

Biologická oblast <i>(psycho-motorický cíl)</i>	Psychologická oblast <i>(kognitivní cíl)</i>	Interpersonální oblast <i>(afektivní cíl)</i>	Sociálně-kulturní oblast <i>(kognitivní a afektivní cíl)</i>	Environmentální oblast <i>(afektivní a kognitivní cíl)</i>
Dítě správně drží nůžky. Obratně pracuje s lepidlem. Zvládá sebeobsluhu a základní hygienické návyky (myje si ruce bez připomínání, jí příborem,...). Pomáhá s kuchyňskými pracemi. Ochutnává nová jídla.	Dítě porozumí hlavní myšlence příběhu, pozorně naslouchá, sleduje děj, dokáže jej převyprávět vlastními slovy. Zajímá se o knížky. Soustředí se, pozorně naslouchá druhým, Dokáže domyslet pomocí své fantazie konec příběhu.	Dítě se dokáže přizpůsobit, ovládat své chování. Umí se rozdělit, zastane se slabšího. Přijímá a respektuje své kamarády. Uvědomuje si hodnotu přátelství.	Dítě si zapamatuje poznatky o ruském slavení Velikonoc, seznámí se s některými zvyky, které se k těmto událostem pojí. Vyjadřuje se pomocí dramatického projevu. Rozlišuje dobro a zlo v příbězích a oceňuje mravní hodnoty (pravda, spravedlnost, milosrdenství)	Dítě má povědomí o jiných kulturách, vidí rozdíly mezi naší a ruskou kulturou. Oceňuje rozmanitost. Je otevřený pro poznávání ruského způsobu života, ruského slavení velikonočních svátků. Má úctu k životu, vnímá, že lidský život je pozoruhodný, neopakovatelný a vzácný. Oceňuje hodnotu lásky a oběti.

5.4.1 Dopolnední program

Grafomotorický list: Viz příloha č. 6.

Ranní cvičení: 1. RUŠNÁ ČÁST: Ruská trojka. Učitelka rozdává dětem do čtveřic jedno švihadlo. Jezdec drží opratě a zapřáhne si tři děti představující koně, kteří běží před ním. Spřežení běhá v herně v kruhu. Děti se mohou v rolích střídat.

2. ZDRAVOTNÍ CVIKY: Začínáme od hlavy směrem dolů. Protáhneme si hlavu, ruce, trup, nohy, nevynecháme ani klenbu nožní (na paty, na špičky,...).

3. ПОХЫБОВА́Я ХРА: Princezna a ježibaba. Děti stojí v kruhu až na jedno, které obchází vně. Představuje princeznu, která se prochází. Když někomu zaklepe na rameno, rázem se z něho stává ježibaba, jež začne ubohou princeznu honit. Ta s vyděšeným jekem utíká a snaží se oběhnout kruh rychleji, než ji pronásledovatelka dostihne. Podaří-li se jí doběhnout na volné místo v kruhu, aniž by ji chytila, stává se z ježibaby princezna, které se prochází a vybírá si svého honiče a hra dále pokračuje stejným způsobem.¹³⁴

4. RELAXACE: Ruská říkanka, při jejímž českém překladu děti ukazují na jednotlivé části těla:

„Рот, нос, уши, и глаза, и глаза

Руки, ноги, голова, голова

Шея, грудь, живот, каленвы и ступны

Не забудь как называются они.“¹³⁵

Vlastní volný překlad: *Pusa, nos, uši i oči, i oči. Ruce, nohy, hlava, hlava. Krk, hrud', bříško, kolínka a chodidla. Nezapomenu, jak se jim říká.*

Hromadní činnost: LITERÁRNÍ VÝCHOVA

Motivace: „Dnes dopoledne si vyzkoušíme, jestli někdo z vás zná známou ruskou pohádku o Mrazíkovi. Kdo ne, nic se neděje, protože nyní si všichni přečteme začátek tohoto příběhu. Poslouchejte pozorně.“

Ukázka ze známé ruské pohádky o Mrazíkovi:

V jedné vesničce žil stařeček se svou ženou a s nimi dvě dcery. Nastěnka byla celá po tatínkovi. Hodná a pracovitá, poslušná, šikovná, skromná a laskavá. Navíc byla velice krásná. Marfuška jako by z oka vypadla své matce, byla líná, sobecká a ještě k tomu rozmazlená. Macecha své vlastní dceři Marfušce nadřžovala a Nastěnku neměla ráda. Stále v domě jen poroučela a dávala Nastěnce samou těžkou práci. Dívka se od rána nezastavila. Nevlastní matka jí stále vymýšlela další úkoly a nikdy nebyla dost spokojená. Nastěnka už nevěděla, jak se jí zavděčit.

Jednou jí macecha poručila, ať do rána uplete Marfušce punčochy a jestli nebudou hotové dříve, než kohout zakokrhá, dostane trest. Nastěnka měla přes den tolik práce, že se

¹³⁴ Srov. Pane, pojd'te ven. *Hranostaj.cz*. [online]. 2015 [cit. 2015-01-08]. Dostupné z <http://www.hranostaj.cz/hra544>.

¹³⁵ Dětská písnička: Рот, нос, уши, и глаза. *Mamalisa.com*. [online]. 2014 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://www.mamalisa.com/?t=es&p=3273&c=157>.

k pletení dostala až v noci, když už všichni spali. i ona by si ráda odpočinula. Oči se jí únavou zavíraly. Bála se však trestu, který by určitě stihl i chudáka tatínka, kterému vlastní žena stále hubovala, dokonce ho i bila, Nastěnka ho však měla z celého srdce ráda, a tak pospíchala, aby vše stihla. Pletla a pletla, ale sluníčko už začalo vycházet. Bála se, že punčošky doplést nestihne. Jakmile první paprsky zasvítlí ke kurníku, spustí kohoutek svůj ranní budíček a ubohé Nastěnce zbývá poslední řádek. Dívka odloží nedopletenou punčošku a běží ke kohoutovi a prosí ho, aby počkal a nekokrhal dříve, než práci dokončí. Tomu je dívky líto, ale musí kokrhat s východem slunce, poradí jí však, ať zkusí poprosit Jitřenku, hvězdu, která ukazuje sluníčku, kdy má vycházet.

Nastěnka se rozběhne na kopec, volá k nebi a usedavě prosí Jitřenku, aby se slitovala a sluníčko ještě chvilinku neposílala na oblohu, dokud nedoplete poslední řádek a poslední smyčku. Jinak, že jí čeká test od nevlastní matky.¹³⁶

Postup:

Přečteme dětem ukázkou z knížky a klademe jim otázky:

- Děti, znáte pohádku o Mrazíkovi?
- Jak asi pohádka pokračuje?
- Co myslíte, slitovala se Jitřenka nad Nastěnkou nebo ne?
- Stihla Nastěnka doplést punčochy?
- Co se vám na Nastěnce líbilo?
- Kdo se v pohádce nechoval dobře?

Zkuste samy dovyprávět, jak to s Nastěnkou dopadlo.

Nakonec můžeme dětem dovyprávět zbytek této epizody, aby věděly, jestli uhodly nebo dokončily děj podle své fantazie odlišně od autora. Můžeme si s dětmi pustit kousek filmové ukázky této pohádky.

Pokračování pohádky:

...Jitřenka se nad Nastěnkou slitovala a pozdržela východ slunce, takže dívka stihla dokončit úkol. Děvče s vděčností poděkovalo. Když byla hotova, sluníčko vyšlo, kohoutek zakokrhal a začal nový den. Macecha vyšla z domu zkontrolovat Nastěnku. Když viděla, že

¹³⁶ PODLESNYCH Aljona. *Ruské pohádky*. Vydavatelství Edika ve společnosti Albatros. Brno. 2012. Str. 7-19.

splnila, co jí nařídila, podivila se. Poslala jí pracovat a už pro ni vymýšlela další těžko splnitelný úkol.

Vyrábění masek:

Motivace: „A nezůstaneme pouze u vyprávění, vyrobíme si masky, abychom si mohli jednu ruskou pohádku samy zahrát.“

Metodický list viz příloha č. 17.

5.4.2 Odpolední program

Pohádka před spaním: Zlé labutě¹³⁷ Viz příloha č. 12.

Hromadná činnost: Přiblížíme si slavení Velikonoc v Rusku.

- Co si o Velikonocích připomínáme?

Seznámíme děti s tím, jak probíhají oslavy Velikonoc v pravoslavném Rusku. Následující řádky shrnují zjednodušeně a ve zkratce velikonoční události, které si křesťané připomínají. Učitelka se zde může inspirovat pro rozhovor s dětmi.

 - Pravoslavné Velikonoce mají v mnohém podobné rysy jako katolické Velikonoce v naší zemi. I v Rusku se pravoslavní křesťané na tuto událost připravují postem, který trvá čtyřicet dní. Půst znamená, že si odřekneme něco, co nám chutná nebo co máme rádi, křesťané se v těchto dnech vyhýbají hlavně masu. Svatý týden, v němž se všechno před mnoha lety odehrálo, začíná Květnou nedělí, kdy Ježíš přijel na oslátku do Jeruzaléma a všichni lidé jej radostně vítali, jako svého učitele, jehož si velmi vážili. Na Zelený Čtvrtek si křesťané připomínají Poslední večeři, kdy byl Ježíš naposledy pohromadě se svými přáteli. Na Velký pátek si křesťané připomínají, jak byl Ježíš nespravedlivě odsouzen k smrti a zemřel na kříži. Večer na Bílou sobotu začínají bohoslužby v chrámech. Vrcholem těchto svátků a dnem plným radosti je Neděle Zmrtvýchvstání. Křesťané totiž věří, že Ježíš, ačkoliv zemřel a byl pohřben, třetího dne vstal z hrobu a žije navěky.
- Jaké zvyky provázejí pravoslavné Velikonoce?
 - Během týdne se lidé často navštěvují, aby si popřáli krásné svátky. V neděli se všichni radostně zdraví slovy: „Kristus vstal z mrtvých!“ Odpověď zní: „Jistě

¹³⁷ Srov. TOLSTOJ, Alexej. *Za zvířátky do pohádky*. Svět sovětů. Praha. 1968. Str. 176-180.

vstal z mrtvých!“ na Bílou sobotu se v kostelích světi velikonoční oheň, který znázorňuje, že v temné noci smrti zazářilo nové světlo života. Na den Vzkříšení pak věřící společně pořádají velkou velikonoční hostinu. Typickými pokrmy jsou kulič, podobný našemu mazanci a tvarohová pascha, kterou si společně připravíme.

- Tak jako u nás i v Rusku se zdobí vajíčka. Často bývají červená a rodiče je dětem schovávají po domě. Vyhrává ten, kdo jich objeví nejvíc.¹³⁸ Další tradiční velikonoční hrou je kutálení vajíček. Vítězem se stává ten, jehož vajíčko se dokutálí nejdál. Oblíbenou hrou je i „bitka“, kdy děti házejí uvařená vajíčka proti sobě tak, aby zasáhly soupeřovo a rozbily je.¹³⁹

Příprava Paschy: Motivuji děti tím, že přinesu pod šátkem zakryté potřebné ingredience a položím je na stůl. Poté zvědavým dětem vysvětlím, že si nyní sami společně připravíme ruskou tradiční velikonoční pochoutku.

Pascha:

SUROVINY:

200 g cukr krupice, 1 ks vanilkový cukr, 1 hrst rozinek, 1 hrst plátků mandlí, 100 g másla, 1 špetka soli, 500 g tučného tvarohu, 3 ks vejce, kandované ovoce na dozdobení

POSTUP:

1. Nejprve tvaroh utřeme s máslem, přidáme vyšlehaná vejce, sůl a smetanu. Směs za stálého míchání ohříváme na plotně tak, aby se nevařila.
2. Přidáme všechny cukr, hrozinky i mandle a zamícháme vše do směsi.
3. Vyložíme formu alobalem a nalijeme sem směs. Do druhého dne necháme v chladu.
4. Hotovou paschu vyklopíme z formy a ozdobíme kandovaným ovocem.

Počet porcí: 6

Doba přípravy: 25 minut.¹⁴⁰

¹³⁸ Srov. Obchodní akademie a jazyková škola s právem statní závěrečné zkoušky. Projekt: Podpora méně frekventovaných jazyků SŠ. CZ.1.07/1.1.34/02.0052. *eBook pro ruský jazyk*. [online]. 2015 [cit. 2015-02-03]. Dostupný z www.pmfj.cz/download/e-book/ebook-rusky-jazyk.pdf.

¹³⁹ Srov. OPRAVILOVÁ, Jarmila. Pravoslavné Velikonoce v Rusku, aneb Velikonoce neslavíme jen u nás. *Obrazkovysvet.cz* [online]. 2011. [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://www.obrazkovysvet.cz/vismo/dokumenty2.asp?id=1203&p1=1577>.

¹⁴⁰ Srov. Ruská Pascha. *Milujivareni.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-01-08]. Dostupné z <http://www.milujivareni.cz/recepty/17529-ruska-pascha/>.

5.5 Pátek

„Tolik věcí zažil jsem, přec jsem rád, že patřím sem. Poznali jsme nové kraje, jak se v Rusku žije, hraje, zpívá, vaří, tancuje, s kamarády dobře je.“

Biologická oblast <i>(psycho-motorický cíl)</i>	Psychologická oblast <i>(kognitivní cíl)</i>	Interpersonální oblast <i>(afektivní cíl)</i>	Sociálně-kulturní oblast <i>(kognitivní a afektivní cíl)</i>	Environmentální oblast <i>(afektivní a kognitivní cíl)</i>
Dítě dokáže naslouchat zvukům a rozlišuje je. Dokáže určit druh chuti předloženého pokrmu (sladká, slaná, kyselá, hořká). Zná základní barvy.	Dítě umí napodobit ruské psací písmo, naučí se nazpaměť krátké říkanky, píseň. Složí obrázek z více částí. Rozvíjí zrakovou paměť v rámci křimovy hry.	Dítě bere ohledy na druhé, spolupracuje. Dodržuje herní pravidla, konflikty řeší dohodou. Nevyčleňuje nikoho ze skupiny. Odmítá nevhodné chování a rasismus.	Odmítá lež, nespravedlnost, ubližování, agresivitu. Dokáže se před těmito projevy chránit a snaží se zastat i druhých. Je otevřený a vstřícný k příslušníkům jiných kultur. Dokáže se vyjádřit pomocí hudby a dramaturgie. Vnímá krásu umění, hudby, malířství, příběhů.	Dítě si zapamatuje ruské národní symboly, má v povědomí ruskou kulturu, vnímá krásu a bohatství a zároveň cítí sounáležitost s českým národem. Váží si české kultury a pokladu morálních hodnot naší společnosti.

5.5.1 Dopoludní program

Grafomotorický list: Viz přílohy č. 7 a č. 8.

Ranní cvičení: 1. RUŠNÁ ČÁST: Děti válí sudy na zemi jako, když se kutálí čerstvý koblížek.
2. ZDRAVOTNÍ CVIKY: Začínáme od hlavy směrem dolů. Protáhneme si hlavu, ruce, trup, nohy, nevynecháme ani klenbu nožní (na paty, na špičky,...).
3. POHYBOVÁ HRA: Učitelka dětem jmenuje věci charakteristické pro Rusko, o nichž se děti za uplynulý týden dozvěděly, prokládané známými informacemi o České republice. Ona sama je pak v roli honiče. na druhé straně

třídy leží na zemi ruská a česká vlajka. Učitelka jmenuje jednu věc – matrjoška – děti běží k ruské vlajce. Podruhé řekne – Knedlo, zelo, vepřo – děti běží k české vlajce. Učitelka může chytat děti, které se nestihnou rychle dostat ke správné vlajce.

4. RELAXACE: Děti se vydýchají a protáhnou. Kdo je hezky potichu, může se řadit ke dveřím.

Hromadná činnost: Dlouhá hra na zahradě: TRANSSIBIŘSKÁ MAGISTRÁLA

Motivace: Nyní si zahrajeme na dobrodruhy, kteří křížem krážem procestují ruskou zemi.

Cíl: Shrnout a zopakovat si získané poznatky o Rusku, prožitkové učení.

Pomůcky: šátky na oči, lžice a dvě nádoby s vodou, ruličky od toaletního papíru, různé kusy pestrého oblečení, které připomíná ruské lidové oblečení, sedm předmětů z komnaty princezny Anastázie (hřeben a zrcátko, panenka, náušnice, prstýnek, korunka, knížka), ochutnávky ruských tradičních jídel.

Postup: Vysvětlíme dětem, o co se ve hře jedná. Půjde o cestování Ruskem po „Transsibiřské magistrále“, kdy se po vyznačené cestě budou děti na školní zahradě od stanoviště ke stanovišti tak, že se budou držet za ruce jako vagony se zavřenýma očima, přičemž jediné „vidící“ dítě, bude mít úlohu mašinky, která zástup bezpečně povede do další stanice. Tam děti hromadně splní úkol, který bude schován a jenž jim po nalezení přečte paní učitelka. Po splnění za celou skupinu získají malý obrázek ze stanoviště. Mašinky se během cesty střídají. Připomeneme si všechno, co jsme se o Rusku za celý týden dozvěděli, s cílem prožít zlomek z ruského způsobu života, navštívit místa, setkat se s tím, co utváří ruskou kulturu:

Stanoviště:

Osobnost: princezna Anastázie – Kimova hra¹⁴¹: rozvoj zrakové paměti. Dětem je ukázáno sedm předmětů z komnaty princezny Anastázie, po chvíli učitelka věci zakryje šátkem a vyzkouší, jestli si děti všechno správně zapamatovaly.

Jezero Bajkal: Děti mají za úkol přenést na lžících vodu z jednoho místa na druhé po vyznačené dráze. Vodu nabírají ve kbelíku a plní společnými silami sklenici vzdálené asi deset metrů.

Matrjošky: Učitelka dětem zaváže oči. Poté jim rozdá kusy oblečení, které mají důkladně ohmatat, aby poznaly, co to je a pak se to pokusí poslepu obléct. Když jsou všichni hotoví, sundají si z očí šátky a prohlédnou si sebe i své kamarády.

¹⁴¹Srov. Kimova hra. *Zlobidlo.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-02-01]. Dostupné z <http://www.zlobidlo.cz/hry/kimovy-hry>.

Mrazík: Zahrajeme si honěnou, kdy jeden honič představuje Mrazíka.¹⁴² Koho se dotkne, ten rozkročí nohy a zmrzne, dokud jej nevysvobodí jiné dítě tím, že jej podleze. Učitelka může honiče vyměnit. Hra končí buď zmražením všech dětí, nebo ukončením učitelkou.

Balet: Děti se pokusí udělat holubičku.

Hudba: Učitelka pustí nahrávky různých stylů hudby a děti mají mezi nimi poznat ruský pravoslavný chorál.

Chrám Vasila Blaženého: Děti se rozdělí do skupinek a z ruliček od toaletního papíru se snaží postavit co nejvyšší stavbu.

Azbuka: Děti se pokusí napodobit tvar ruského psacího písmena.

Ruská kuchyně: Opět zavážeme dětem oči a dáme jim ochutnat vzorky ruských jídel, ony pak určují vlastnosti pokrmů (zmrzlina – studená a sladká, pelmeně – sladké i trochu kyselé a teplé, pirohy – slané, dáme dětem ochutnat i trochu kořenové zeleniny, z níž se v Rusku hodně vaří – řepa, celer, ...).

Děti na stanovištích sesbírají za splněné úkoly malé obrázky, které si po skončení vybarví, společně je nalepíme na velký arch balicího papíru a vytvoříme plakát, jenž nám připomene, co jsme všechno v uplynulém týdnu zažili, objevili, poznali a co nového jsme se naučili.

5.5.2 Odpolední program

Pohádka před spaním: O hodné pastorkyni a zlé maceše¹⁴³ viz příloha č. 13.

Hromadná činnost: Tvorba plakátu z dopolední hry.

Odpolední program s rodiči: Dramatizace dětí (Pohádka O Koblížkovi), posezení u čaje, ochutnávka tradičních ruských pokrmů.

U nás dobře známá pohádka O Koblížkovi patří mezi ruské lidové pohádky o „koloboku“, což je ruský chlebový bochánek. Příběh vypráví o tom, jak bochníček utekl

¹⁴² Srov. Aplikované úpoly: skupinové úpolové hry. *Is.muni.cz* [online]. 2011 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/fsps/ps10/upoly/web/pages/ukr_hry.html#mrazik.

¹⁴³ Srov. o *dvanácti Mikitech. Ruské pohádky*. Vypravuje Vladislav Stanovský. Ilustroval Michael Romberg. Státní nakladatelství dětské knihy. Praha. 1959. Str. 332-336.

chudé stařence a vydal se do světa na vandr. Různé zpracování tohoto námětu nalezneme i v jiných zemích.¹⁴⁴

Předloha k divadlu: Pohádka O Koblížkovi.¹⁴⁵ Viz příloha č. 14.

¹⁴⁴ Srov. CÍLKOVÁ, Petra: *Hrajeme pohádky z celého světa*. Praha: Portál. 2010. Str. 34.

¹⁴⁵ TOLSTOJ, Alexej: *Za zvířátky do pohádky*. Svět sovětů. Praha. 1968. Str. 12-16.

Závěr

Z výzkumů uvedených v teoretické části vyplývá, že česká společnost má vůči ruským přistěhovalcům stále určité zábrany spojené s negativní dějinnou zkušeností sovětského vlivu. Ruská komunita v České republice vykazuje známky uzavřenosti a segregace, pramenící z části i z odmítavého a nedůvěřivého postoje Čechů, ale i z neochoty samotných Rusů. Za takových okolností tedy nedochází k potřebné integraci a začlenění do českého prostředí. Jako my však patří i Rusové mezi slovanské kmeny a s trochou snahy najdeme v našich kulturách velmi mnoho společných znaků, které se mohou stát základními kameny v hledání cesty k vzájemnému porozumění a dialogu.

Naše kultury prošly podobným historickým vývojem, ať už se jedná o jejich křesťanské kořeny, křesťanské morální hodnoty a tradice i misii svatých Cyrila a Metoděje, kteří ovlivnili jak naše, tak i pravoslavné pojetí liturgie, nebo o éru Sovětského svazu, v níž se oba státy potýkaly s nesvobodou totalitního režimu, manipulací, bezprávím, tvrdým pronásledováním odpůrců, nespravedlností, úpadkem morálky a omylem komunistické ideologie. V obou zemích následovala dlouhá a nelehká cesta budování nové, pevné a stabilní demokracie. Došlo i k renesanci křesťanství a snaze obnovit společnost pomocí znovu nalezených morálních hodnot.

Podle mě je vůči ruské menšině nespravedlivé spojovat je se Sovětským svazem, ruskou mafii, či současnou ruskou politikou v otázce války na Ukrajině. Většina ruských přistěhovalců totiž nemá s výše zmíněnými pojmy nic společného. Přijeli do naší země s nadějí na lepší život a nový začátek, který je často ztrpčován právě chladným postojem, nezájmem, odtažitostí a lhostejností Čechů. Pokusme se k cizincům přistupovat bez předsudků, nabídnout pomocnou ruku těm, co touží po přijetí, porozumění a přátelství. Odměnou nám může být vzácné přátelství. Stačí jen vykročit na cestu sblížení.

V praktické části práce jsem se pokusila hravou formou přiblížit dětem v mateřské škole kulturu jejich ruských spolužáků. Smyslem projektu bylo s využitím dětské hry a zvědavosti zavítat do jiné kultury, seznámit s životem tamních lidí, aby děti získaly rozhled a povědomí o existenci jiných národů a kultur, kterých se nemusí bát, ale jejich poznáváním se můžeme leccemu přiučit a setkáním s nimi se obohatit.

Děti v předškolním věku dokážou být k sobě navzájem ohleduplnější než dospělí, když mají dobré vedení, které jim ukazuje důležitost rovného přístupu ke všem, tolerantní, vlídné a spravedlivé jednání. Zároveň však při nesprávné výchově mohou už v nízkém věku

byť schopni necitlivosti, agrese i šikany. Abychom u dětí zabránili vzniku netolerance, nesnášenlivosti a xenofobie, musíme jim jakožto pedagogové příkladem vlastního života v tolik senzitivním období formování jejich charakteru poskytovat rovné podmínky, bezpečí, bezpodmínečnou lásku a přijetí a možnost seberealizace jednoho každého z nich.

Věřím ve využitelnost mého bakalářského projektu a přínos mé práce pro pedagogickou praxi.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje:

ALEŠ, Pavel. *Pravoslávna cirkev u nás: prehľad dejinnej cesty*. 2. vyd., dop. Prešov: Metropolitná rada Pravoslávnej cirkvi na Slovensku, 1998. ISBN 80-967-8012-3.

ALPATOV, Michail V. *Umění a civilizace. Studie z dějin ruského a západoevropského umění*. Praha: Odeon, 1975. 01-513-75.

BERĎAJEV, Nikolaj A. *Duše Ruska*. Přeložil Ivo Pospíšil. Nakladatelství Petrov. Brno. 1992. ISBN 80-85247-39-9.

CÍLKOVÁ, Petra. *Hrajeme pohádky z celého světa*. Praha: Portál. 2010. ISBN 978-80-7367-695-7.

CÍLKOVÁ, Petra, SCHÖNEROVÁ Petra. *Náměty pro multikulturní výchovu: Poznáváme jiné národy*. Praha: Portál. 2007. ISBN 978-80-7368-238-6.

ČERNUŠÁK, Gracian. *Dějiny evropské hudby*. 5. Vydání. Panton. Praha. 1974. 35-305-74.

DVOŘÁK, Libor. *Nové Rusko*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2000, 146 s. ISBN 80-7217-126-7.

GKANTZIOS DRÁPELOVÁ, Pavla. *Kulturní, duchovní a etnické kořeny Ruska: portréty*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009, 276 s. Russia Altera, sv. 9. ISBN 978-808-6818-436.

GRIVEC, František, přeložil Martin Chudoba. *Pravoslaví*. Nakladatelství Akademie velehradská. Kroměříž. 1921.

FIALA, Vladimír, MASARYKOVÁ, Anna, MACKOVÁ, Olga. *Ruské umění*. Praha: Národní galerie, 1953.

JEHLIČKA, Miroslav a kol. *Ruská literatura 19. století*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha. 1987. ISBN neuvedeno, uvedeno číslo: 17-336-86.

JELÍNEK, Stanislav. *Paдызa no-нoвoмy 1: pracovní sešit*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2007. ISBN 978-80-7238-660-4.

MARADA, Radim. *Etnická různorodost a občanská jednota*. 1. Vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2006. ISBN 80-7325-111-6.

MAZAL, Ferdinand. *Hry a hraní pohledem ŠVP*. Vyd. 1. Olomouc: Hanex, 2007, 394 s. Kdo si hraje, nezlobí. ISBN 978-80-85783-77-3.

OLŠAR, Josef. *K jubileu ruské církve: Pět století autokefálie ruské církve (1448-1948)*. Zvláštní otisk z „Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje“ čis. 10., 11. a 12., roč. 35.

PEŠKOVÁ, Michaela. *Idea „nového člověka“ v ruské literatuře 20. a 30. let 20. století*. Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň. 2012. ISBN 978-80-261-0134-5.

POSPĚLOV, N., ŠABLIOVSKIJ, P., ZERČANINOV, A. *Dějiny ruské literatury. Od nejstarších dob do počátku XIX. století*. Nakladatelství svoboda. Praha. 1947.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Triton, 2011, 167 s. ISBN 978-80-7387-502-2.

PODLESNYCH Aljona. *Ruské pohádky*. Vydavatelství Edika ve společnosti Albatros. Brno. 2012. ISBN 978-80-266-0034-3.

SLÁDEK, Karel. *Ruská menšina a česká společnost: Východiska transkulturní komunikace*. 1. vyd. Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN 978-80-87853-12-2.

SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora v České republice: sociální, politická a religiózní variabilita ruských migrantů*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010, 144 s. ISBN 978-80-87378-49-6.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník*. 1. Vydání. Praha: Portál. 1998. ISBN 80-7178-285-8.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 188 s. ISBN 80-717-8648-9.

ŠVANKMAJER, Milan. *Dějiny Ruska*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: Lidové noviny, 1996, 558 s. Dějiny států. ISBN 80-7106-216-2.

TOLLAROVÁ, Blanka, HRADEČNÁ, Marie, ŠPIRKOVÁ, Andrea a kol. *Jsme lidé jedné Země: Program prevence xenofobie a rasismu*. 1 Vydání. Praha: Portál. 2013. ISBN 978-80-262-0376-6.

TOLSTOJ, Alexej. *Za zvířátky do pohádky*. Svět sovětů. Praha. 1968. 26-042-68.

VYSTRČIL, Jaroslav. *Křesťanský východ*. Vydala Matice cyrilometodějská. Olomouc. 1992. ISBN neuvedeno.

100 divů Ruska: historie, kultura a přírodní krásy největší země světa. 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2008. ISBN 978-807-2348-541.

Etnické komunity: v kulturní a sociální různosti. Vyd. 1. Editor Dana Bittnerová, Mirjam Moravcová. Praha: FHS UK, 2010. Agora (Univerzita Karlova), sv. 5. ISBN 978-808-7398-081.

Krása nesmírná: ruské lidové pohádky vyprávěné I. Karnauchovovou. Z ruského originálu přeložila Zdeňka Psůtková. Praha: Svět sovětů. 1957.

Kulturní, duchovní a etnické kořeny Ruska: vlivy a souvislosti. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2006, 349 s. Russia Altera. ISBN 80-868-1834-9.

Multikulturní výchova I.: Praktické náměty pro výuku na 1. Stupni ZŠ. In: Průřezová témata na 1. Stupni ZŠ. Edice Dobrá škola. Nakladatelství Dr. Josef Raabe. Praha. 2011. ISBN 978-80-86307-6.

Multikulturní výchova II.: Praktické náměty pro výuku na 1. Stupni ZŠ. In: Průřezová témata na 1. Stupni ZŠ. Edice Dobrá škola. Nakladatelství Dr. Josef Raabe. Praha. 2014. ISBN 978-80-7496-094-9.

O dvanácti Mikitech. Ruské pohádky. Vypravuje Vladislav Stanovský. Ilustroval Michael Romberg. Státní nakladatelství dětské knihy. Praha. 1959.

Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích. Vyd. 1. Praha: Ottovo nakladatelství - Cesty, 2003, 751 s. ISBN 80-718-1959-X. Druhý svazek.

Raduga 1: učebnice: Ruština pro střední a jazykové školy. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 1996. ISBN 80-857-8470-X.

Ruská kuchyně. In: Encyklopedie kulinárního umění. Vydavatelství Champagne Avantgarde. Bratislava. 1992. ISBN 80-7150-011-9.

Velký sociologický slovník: I. svazek A-O. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80-7184-164-1.

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ V PRAZE. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.* Praha: 2004. ISBN 80-87000-00-5.

Internetové zdroje:

Zákon 273/2001 Sb., ze dne 10. července 2001, o *právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů.* Změna: 320/2002 Sb. § 2. [online]. 2014 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/zakon-o-pravech-prislusniku-narodnostnich-mensin>

JANÍČKO, Michal. Pražští Rusové. *Naše společnost* [online]. roč. 2012, č. 2 [cit. 2015-02-03]. ISSN-online: 2336-1646. Dostupné z:<http://cvvm.soc.cas.cz/2012-2/prazsti-rusove>.

OPRAVILOVÁ, Jarmila. Pravoslavné Velikonoce v Rusku, aneb Velikonoce neslavíme jen u nás. *Obrazkovy Svet.cz* [online]. 2011. [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://www.obrazkovy Svet.cz/vismo/dokumenty2.asp?id=1203&p1=1577>.

STIER, Gábor: Renesance pravoslaví v Rusku. *Česká pozice: Informace pro svobodné lidi* [online]. 2014. [vid. 2015-02-03]. ISSN 1213-1385. Dostupný z http://ceskapozice.lidovky.cz/renesance-pravoslavi-v-rusku-dj8-/tema.aspx?c=A140107_231603_pozice_138583.

Hranostaj.cz [online]. 2015 [cit. 2015-01-08]. Dostupné z <http://www.hranostaj.cz>.

Rsvk.cz. [online] 2015. [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://rsvk.cz/o-rossii/kultura-i-iskusstvo/>.

Aplikované úpoly: skupinové úpolové hry. *Is.muni.cz* [online]. 2011 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/fsps/ps10/upoly/web/pages/ukr_hry.html#mrazik

Mamalisa.com. [online]. 2014 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://www.mamalisa.com/?t=es&p=3273&c=157>.

Živočichové a jejich stopy. *Junak.cervenepecky.cz*. [online]. 2015 [cit. 2015-01-08]. Dostupné z <http://junak.cervenepecky.cz/9/dokumenty.php>.

Obchodní akademie a jazyková škola s právem statní závěrečné zkoušky. Projekt: Podpora méně frekventovaných jazyků SŠ. CZ.1.07/1.1.34/02.0052. *eBook pro ruský jazyk*. [online]. 2015 [cit. 2015-02-03]. Dostupný z www.pmfj.cz/download/e-book/ebook-rusky-jazyk.pdf.

Ruská Pascha. *Milujivareni.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-01-08]. Dostupné z <http://www.milujivareni.cz/recepty/17529-ruska-pascha/>.

Rada vlády pro národnostní menšiny. *Vlada.cz* [online]. 2009-2014 [cit. 2015-02-01]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=6645>.

Ruská kulturní identita. *Mezikulturnidialog.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://www.mezikulturnidialog.cz/ruska.html>.

Školní vzdělávací program. *Msnavysluni.euweb.cz*. [online]. 2014 [cit. 2014-09-03]. Dostupné z <http://msnavysluni.euweb.cz/SVP-2013.pdf>.

Multi-kulti.cz. [online]. 2014 [cit. 2014-10-05]. Dostupné z <http://www.multi-kulti.cz/multikulturni-vychova.html>.

Multikulti.sk [online]. 2014 [cit. 2014-10-05]. Dostupné z <http://multikulti.sk/>.

Zlobidlo.cz [online]. 2015 [cit. 2015-02-01]. Dostupné z <http://www.zlobidlo.cz/hry/kimovy-hry>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Grafomotorický list na pondělí (azbuka O)

Příloha č. 2: Grafomotorický list na úterý (azbuka JA)

Příloha č. 3: Pracovní list na středu (matrjoška)

Příloha č. 4: Kartičky se zvířaty a jejich stopami k odpolední hře ve středu – 1. část

Příloha č. 5: Kartičky se zvířaty a jejich stopami k odpolední hře ve středu – 2. část

Příloha č. 6: Grafomotorický list na čtvrtek (azbuka L)

Příloha č. 7: Grafomotorický list na pátek (azbuka A)

Příloha č. 8: Grafomotorický list na pátek (azbuka M)

Příloha č. 9: Pohádka na pondělí

Příloha č. 10: Pohádka na úterý

Příloha č. 11 Pohádka na středu

Příloha č. 12: Pohádka na čtvrtek

Příloha č. 13: Pohádka na pátek

Příloha č. 14: Předloha k divadlu

Příloha č. 15: Metodický list mozaika, ikona

Příloha č. 16: Metodický list matrjošky

Příloha č. 17: Metodický list masky

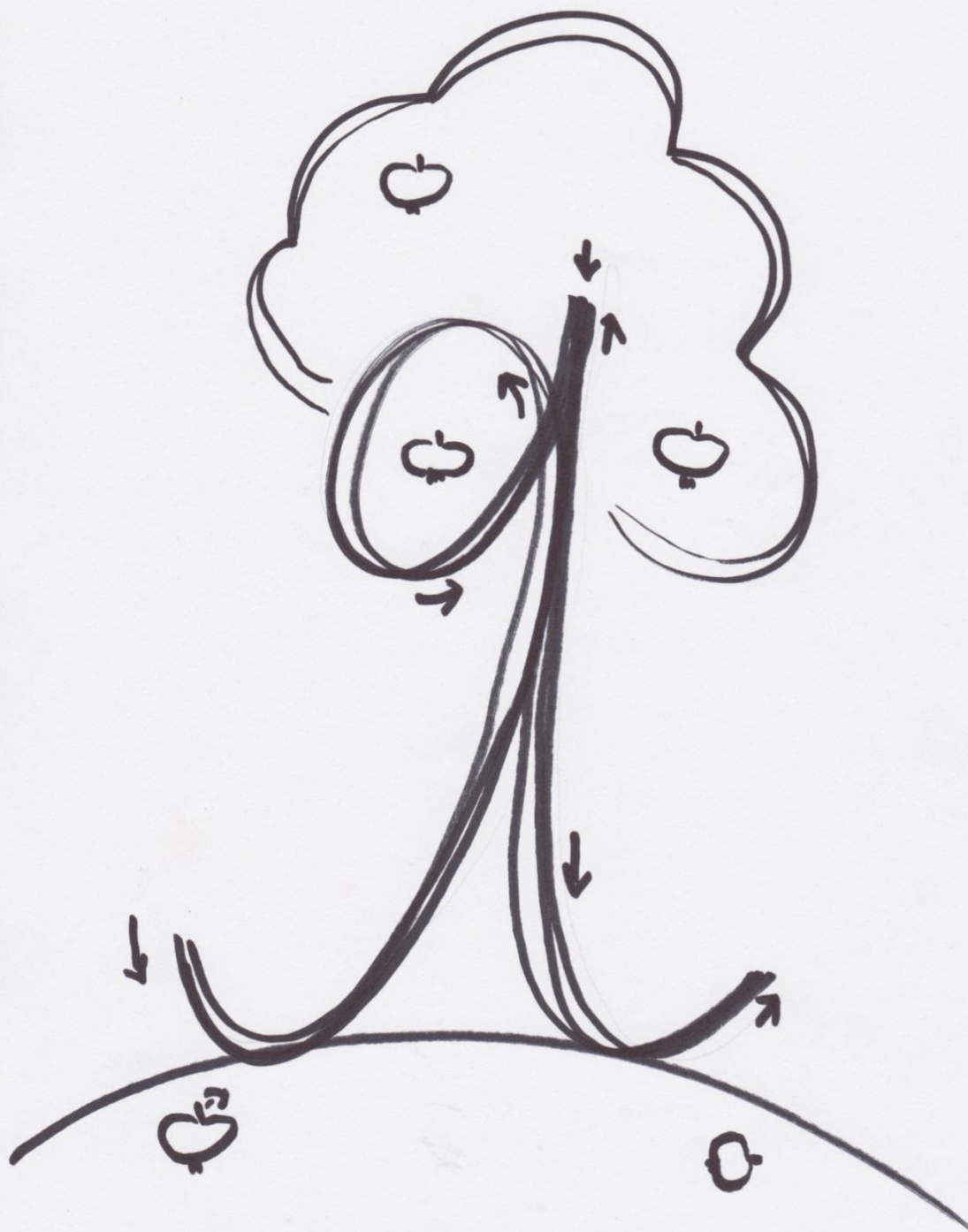
PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Grafomotorický list na pondělí (azbuka O)

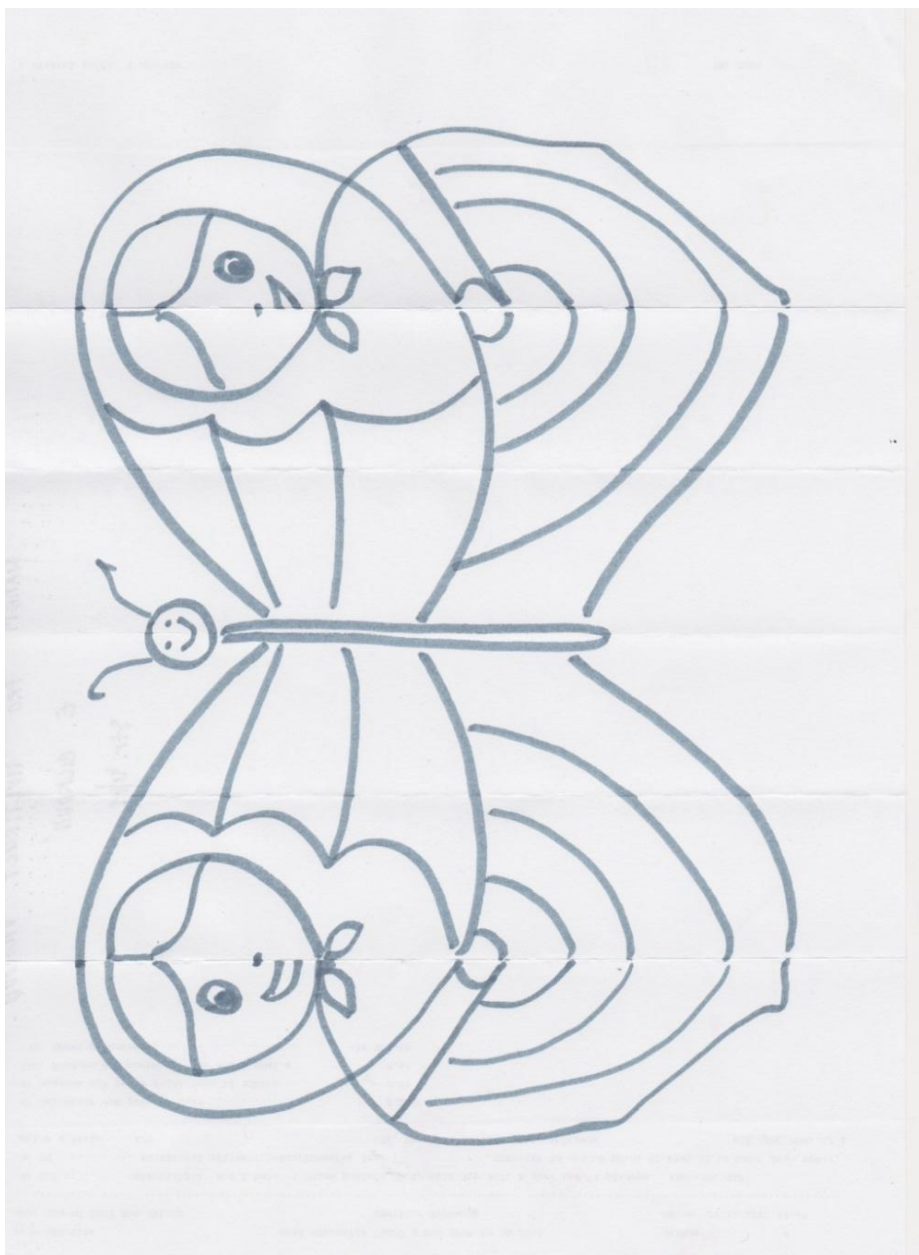

Příloha č. 2: Grafomotorický list na úterý (azbuka JA)

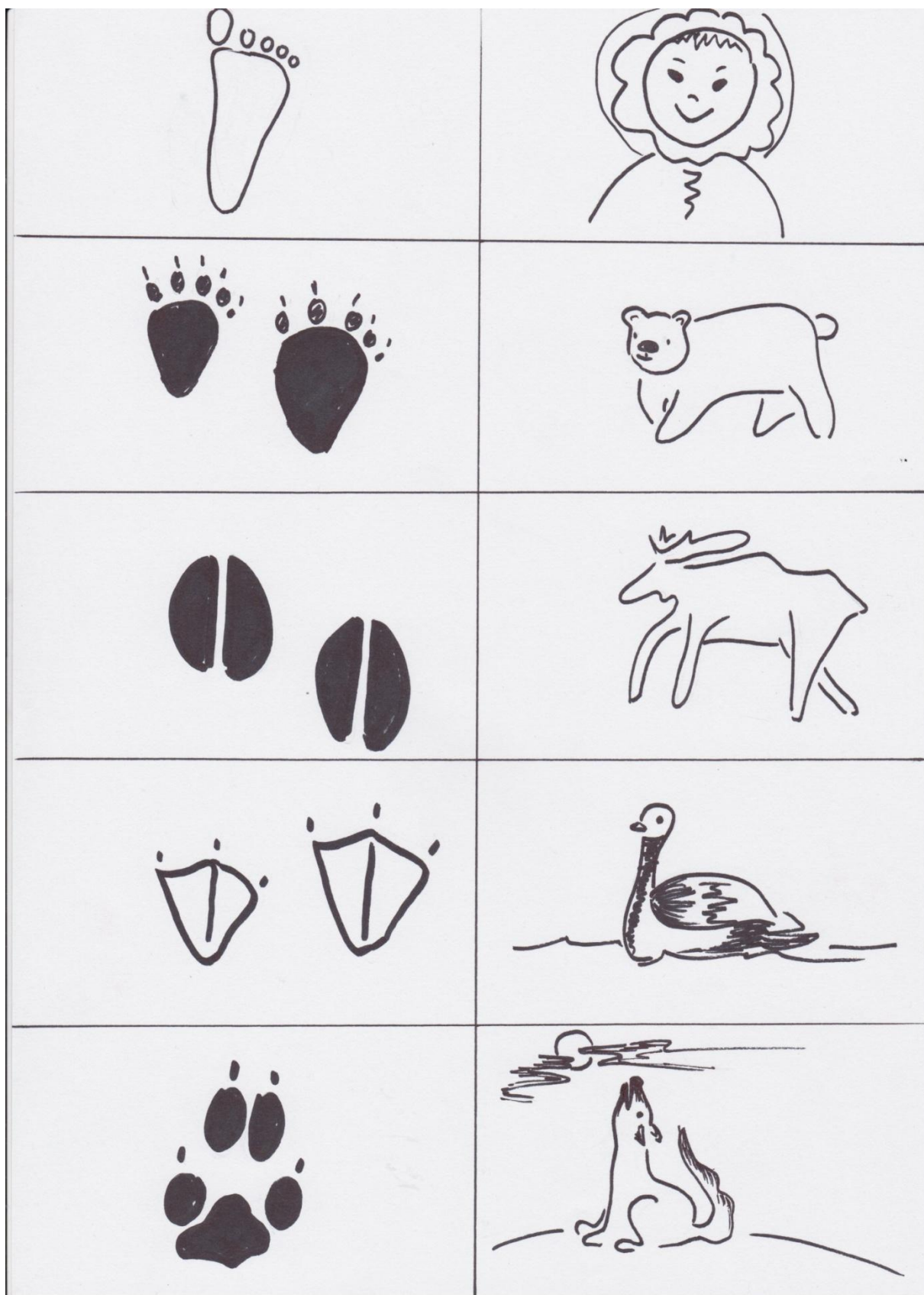
*Jablko nepadá
daleko od stromu.*

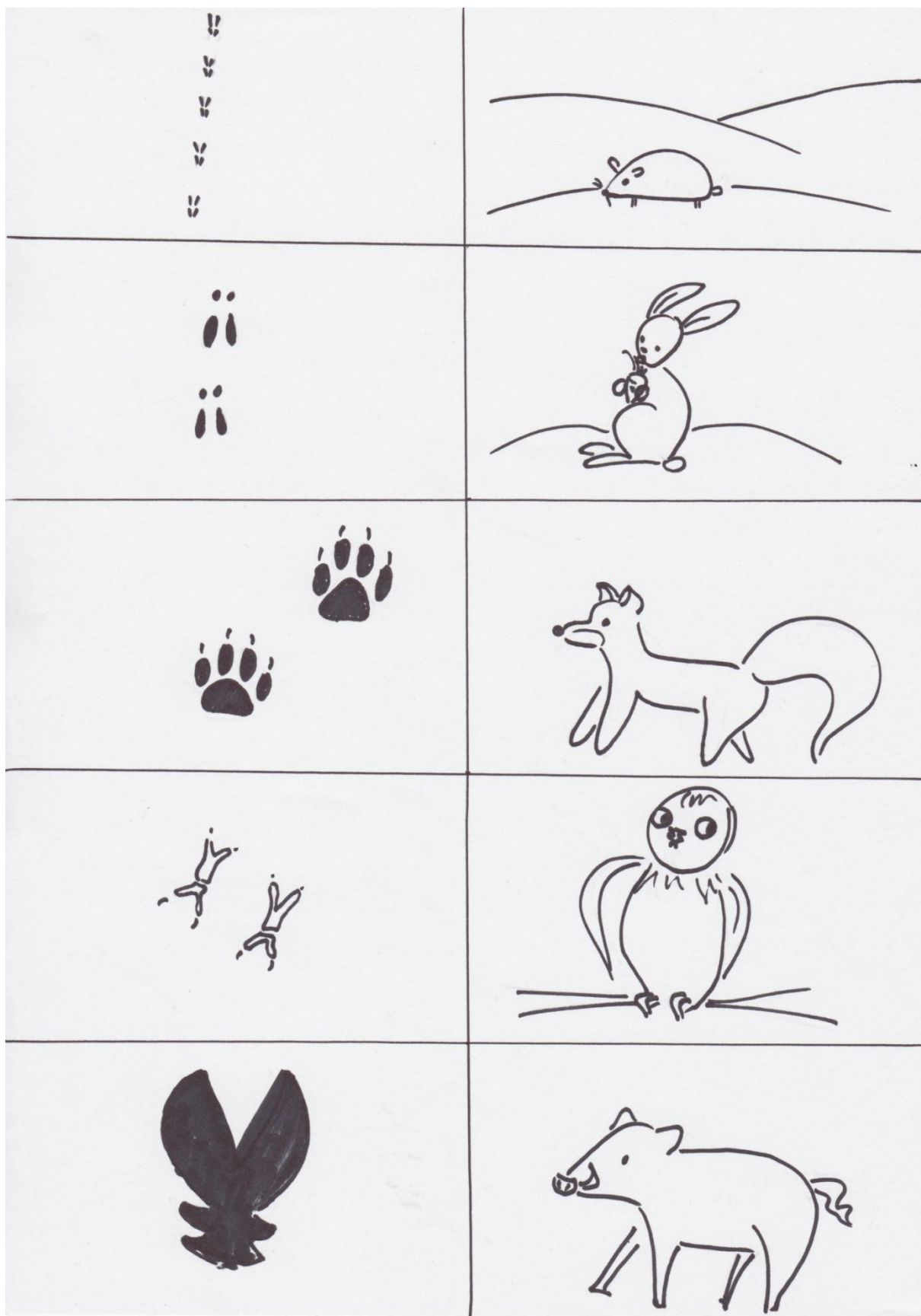
Příloha č. 3: Pracovní list na střed (matrjoška)

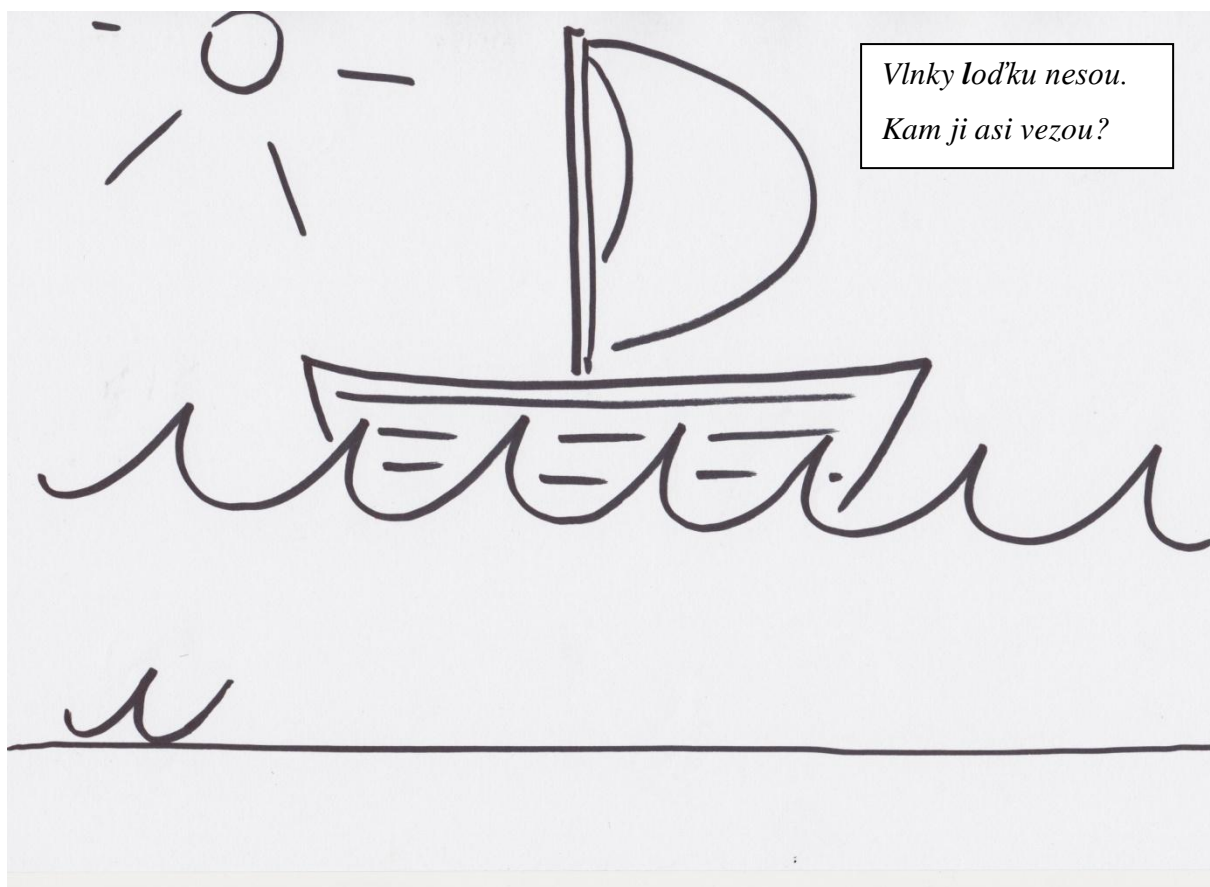
Příloha č. 4: Kartičky se zvířaty a jejich stopami k odpolední hře ve středu – 1. část

Příloha č. 5: Kartičky se zvířaty a jejich stopami k odpolední hře ve středu – 2. část

Příloha č. 6: Grafomotorický list na čtvrtek (azbuka L)

*Vlnky loďku nesou.
Kam ji asi vezou?*

Příloha č. 7: Grafomotorický list na pátek (azbuka A)

*Dobré auto stojí za to,
Vozí děti na výlety.*

a

Příloha č. 8: Grafomotorický list na pátek (azbuka M)

Příloha č. 9: Pohádka na pondělí

Bílá kachnička: Za sedmero horami a sedmero řekami žil byl před dávnými časy car se svou mladou, krásnou ženou. Měli se velmi rádi a byli spolu šťastní. Ale hned rok po svatbě musel car odjet na dalekou cestu a zanechal zde smutnou manželku. Prikázal jí, aby raději nikam nechodila a opatrovala se, dokud se zase nevrátí.

Aby se jí tolik nestýskalo, pozvala k sobě na zámek svou sestru. Ta jí však tajně záviděla její štěstí. Hned začala všem poroučet a každého sekýrovat. Nic se jí nezdálo dost dobré. Na zámku se nudila, a tak přemlouvala carevnu, aby se šly projít do zahrady. Vypravily se tedy ven. Bylo krásně, svítilo slunce. Šly se podívat k potoku, a když se carevna skláněla nad hladinou, zlá sestra ji strčila do vody s přáním, aby se carevna proměnila v bílou kachničku. Kletba se vyplnila a krásná žena se proměnila v bílého ptáka.

Zlá sestra rychle spěchala do paláce, aby oznámila poddaným, že se jejich paní utopila v potoce. Všichni lidé jí hořce oplakávali. Nejnešťastnější však byl sám car, který se vrátil z cest, a když se dozvěděl tu zlou zprávu, dlouho naříkal nad svou milovanou ženou. Přešla ho všechna radost ze života.

Mezitím si bílá kachnička postavila hnízdo u potoka nedaleko královské zahrady a nakladla sem na jaře tři bílá vajíčka. Z nich se jí vylíhla tři krásná labuťátka – tři synové cara a carevny. Přes den si hráli jako chlapci a na noc se proměnili v ptáčky, které maminka kachnička ke spánku přikrývala pod svá křídla.

Kachnička jim nikdy nedovolila, aby běhali do zámeckých zahrad, ale byli to nezbedníci. Jednou maminku neposlechli a zaběhli se tam. Z okna je zahlédla zlá sestra a hned si je zavolala do paláce. Pozvala je na oběd a poté je uložila do postýlek. Čekala, až usnou a ona se jich bude moci zbavit. Hned jak vysvitl měsíc, děti se proměnily v labuťátka. Žena nemeškala, pověřila kuchaře, aby se o ně postaral a připravil je druhého dne k obědu.

Vystrašená kachnička hledala své synáčky celou noc a ráno je našla jako mrtvá labuťata, připravená na dvoře ke škubání. Snesla se k nim, schovala je pod svá sněhobílá křídla a plakala. Car se právě ze své komnaty díval z okna a dojal jej chování ptačí maminky. Vyběhl ven a uslyšel, jak kachnička naříká lidským hlasem. Tu v ní poznal svou ženu, vzal kachničku do náručí. V tu chvíli byla kletba zlomena a před carem stála jeho krásná žena. Objal jí, ale ona nepřestávala plakat. Její muž totiž nevěděl, že před ním neleží mrtvá labuťátka, ale že to jsou jeho vlastní synové. Když mu to carevna vysvětlila, i on se hořce rozplakal, skloněn nad mrtvými ptáčky. Sotva jeho slzy dopadly na bílá křídélka labuťátek, udál se zázrak ze všech nejkrásnější. Probudili se k životu v lidské podobě. Byli to

roztomilí chlapečci, dva starší se podobali na tatínka cara a nejmladší jako by z oka vypadl mamince.

Tak se znovu shledala šťastná rodina. Celé carství se s nimi radovalo. A zlou sestru ze země pro její zlé skutky vyhnali.

Příloha č. 10: Pohádka na úterý

Baruška: Žila jednou dívka jménem Baruška. Protože jí rodiče zemřeli, ujala se jí žena se třemi dcerami, avšak nestarali se o ni dobře, ale nechali si od ní neustále jen sloužit. Baruščinu sestru se jmenovaly Jednoočka, Dvouočka a Třiočka, ty doma ani prstem nehnuly, ale všechnu práci musela Baruška zastat sama. Jedinou spřízněnou duší jí byla kravička Stračena, které se vždy chodila Baruška vypovídat a vyplakat. Jednou jí macecha přikázala, aby do dalšího dne sama zpracovala celý len, upředla, utkala, vybělila i smotala. Nešťastná dívčinka objala krávu kolem krku a posteskla si, Stračena jí však utěšila a poradila, ať všechno nechá na ní, že stačí jen, aby do ní jedním uchem vlezla a druhým zase vylezla, a ona se o to postará. Baruška vždy poslechla a než se nadála, ležela před ní plátna hotová. Bez své drahé Stračeny by nikdy tolik práce nedokázala stihnout.

Jednou se však macecha dozvěděla, že Stračena Barušce pomáhá a hned se rozhodla nechat krávu porazit. Když Baruška zjistila, co se na její milovanou kravičku chystá, rozběhla se za ní. Stračena však dívku konejšila a nakázala jí, ať ani kousek z jejího masa neochutná, ale ať vezme její kosti a zakope je na zahradě. Baruška udělala vše, co jí kravička poradila a každé ráno chodila kosti na zahradu zalévat, až na tom místě vyrostla překrásná jablona, která měla stříbrné větvičky a zlaté lístečky a rodila krásná, šťavnatá jablčka.

Jednoho dne se na zahradě pod jabloní procházely tři macešiny dcery, právě když šel kolem pohledný mladík. Uviděl jablůňku s krásnými jablky a dostane na ně chuť. Poprosí dívky, zda by mu neutrhly jablíčko. Která prý mu jej dá, tu si vezme za ženu. Jednoočka, Dvouočka a Třiočka se hned vrhnou ke stromu, aby mládenci vyhověly. Jenže jablka jsou najednou vysoko, že na ně nedosáhnou. Větvičky se jim zaplétají do vlasů, ruce mají rozškrábané, ale k jablíčkům se ne a ne dostat.

Tu přišla Baruška, větvičky jabloně se k ní sklonily, a jablíčko se jí sneslo rovnou do dlaní. Podala jej mladíkovi a ten se s ní oženil a odvedl si jí k sobě. Tak spolu žili šťastně až do smrti.

Příloha č. 11: Pohádka na středu

Ivánek a Alenka: Před mnoha lety žili spolu bratříček a sestřička, kterým zemřeli rodiče, a tak zůstali sami. Alenka se rozhodla, že si najde práci a vzal mladšího Ivánka s sebou. Cesta byla dlouhá, Ivánek dostal velikou žízeň a chtěl se napít. Uviděl vodu v důlku od kozího kopýtko. Alenka mu zakázala vodu pít, prý by se z něho stalo kůzlátko. Chlapec byl však velmi žízňivý, a proto svou sestřičku neposlechl, napil se a rázem se proměnil v kůzlátko. Když to Alenka uviděla, velmi se rozplakala, potom však pokračovala v cestě a kůzlátko s ní. Nadále se měli velmi rádi a byli nerozluční. Jednou je na cestě potkal bohatý, mladý kupec. Krásná Alenka se mu tak zalíbila, že jí poprosil, aby se s ním oženila. Ona si hodného mladíka ráda vzala, pod podmínkou, že si s sebou bude moci vzít své kůzlátko. Ženich souhlasil.

Novomanželé spolu byli opravdu šťastní. Muž si kůzlátko hned také oblíbil. Tak spolu žili všichni tři. Jednou, když kupec musel odcestovat, přišla k jejich domečku Ježibaba a líbezným hláskem zvala Alenku, aby s ní šla k řece. Ta se nechala stařenou přemluvit. Když byly u řeky, strčila Ježibaba Alenku do vody, proud jí unesl až na dno. Babizna se proměnila v Alenku, oblékla si její šaty a vrátila se do kupcova domu. Nikdo nic nepoznal. Ani muž, když se vrátil z cest. Jen kůzlátko přestalo jíst a pít a velmi se trápilo. Chodilo k řece a volalo na sestřičku. Ta ale ležela na dně zavalená velkým kamenem. Ježibaba se bála, že by jí kůzle mohlo prozradit, a tak poručila muži, aby jej porazil. Kupec se zdráhal, nechápal ženino chování, ta ale stále naléhala. Kůzlátko poprosilo kupce o poslední přání před smrtí, ať ho prý nechají jít se projít naposledy k řece. Muž Ivánkovi vyhověl, sám šel nepozorovaně za ním a vidí, jak bratříček volá na sestřičku a její hlas mu z vody odpovídá, tak jako vždy, že leží na dně a tíží jí velký kámen. Jak to kupec uslyšel, na nic nečekal, vrhl se do vody, plaval ke dnu a z Alenky kámen odvalil. Vytáhl jí na břeh a Alenka ožila. Kůzlátko ze samé radosti začalo skotačit a rázem se proměnilo zpět v chlapce Ivánka. Kupec se radoval, že má zpět svou drahou, hodnou ženu. Tak spolu žili šťastně a zlou ježibabu vyhnali.

Příloha č. 12: Pohádka na čtvrtek

Zlé labutě: Bylo, nebylo. Žil sedlák se selkou a měli dvě děti. Jednou si museli jít rodiče do města něco zařídit a maminka nakázala starší dcerce, ať nikam nechodí, ale hlídá mladšího bratříčka. Tak odešli a nechali děti na nějaký čas samotné.

Holčička si však chtěla hrát s dětmi, zapoměla, co mamince slíbila a nechala bratříčka samotného. Přiletěly zlé labutě a odnesly ho. Když sestřička přišla domů a nemohla brášku najít, plakala a všude ho hledala, ale vše bylo marné, jen v dálce nad obzorem zahlédla

nad černým lesem odlétat zlé labutě. Ty jí chlapce určitě odnesly, pomyslela si a vydala se za nimi. Šla, až došla k peci a zeptala se jí, zda neví, kterým směrem letěly zlé labutě. Peci jí nabídne, že jí to poví, když sní její žitnou placku. Dívka odmítne a jde dál. Po chvíli potká jablůňku, která by jí poradila cestu, kdyby dívka snědla její plané jablíčko. Ta je ale mlsná a opět pohrdne a pokračuje dál. Přijde k řece podmáslí s tvarohovými břehy a ptá se na cestu za zlými labutěmi. Musela by však ochutnat tvaroh a podmáslí, aby jí řeka odpověděla, a to se jí nechce. Jde tedy zase dál a sama hledá cestu.

Najednou, po dlouhé cestě přes pole a louky, uvidí chaloupku na kuří nožce. Unavená dívka zaklepe a vejde dál. Na lavici sedí bratříček a hraje si. Ježibaba přede koudel. Děvče pozdraví stařenu a poprosí ji, zda by se u ní mohla chvíli po dlouhé cestě ohřát. Babizna svolí a posadí dívenku za kolovrátek, aby jí vystřídala v práci, a odejde z místnosti. K holčičce přiběhne myška a poprosí ji o kašičku, dívka jí vyhoví a myšička jí za to prozradí, že ježibaba odešla, aby zatopila v peci a mohla si obě děti upéct. Poradí jí také, ať nemešká, vezme bratříčka a utíká pryč, že za ní bude pokračovat v předení.

A tak sourozenci utíkají od chaloupky, co jim síly stačí. Mezitím však baba zjistila, že jí děti prchly, a proto zavolá zlé labutě a pošle je, aby je našly a přinesly zpět. Zlé labutě už, už uprechlíky dohání, když v tom před sebou uvidí řeku podmáslí. Děti ochotně ochutnají tvaroh i podmáslí a řeka je za to ukryje před ježibabinou hlídkou. Když je vzduch čistý, vydají se sourozenci znovu na cestu, ale po chvílce je opět dostihují labutě. Tu dorazí k jabloni a prosí jí o úkryt. Bez řeči slupnou její planá jablíčka a ona je ukryje ve svých větvích a přikryje svými listy, takže je pronásledovatelé opět minou. Znovu se vydají na cestu. Tu je zastíní zlověstný stín nad nimi kroužících labutí, které se sápu po bratříčkovi a snaží se ho holčičce vytrhnout. Zachrání je ale pec, k níž zrovna dorazí, snědí její žitnou placku a ona je v sobě rázem skryje, tak že útočníci zmateně poletují kolem a nakonec odletí hledat děti jinam. To už jsou bratříček se sestřičkou nedaleko domova a spolu s prvními hvězdami dojdou do chaloupky unavení, ještě stále vyděšení, ale šťastní, že to všechno dobře dopadlo.

A to už se také vracejí z města maminka s tatínkem.

Příloha č. 13: Pohádka na pátek

O hodné pastorkyni a zlé maceše: Byla jedna chaloupka a v té žila žena s dvěma dcerami, vlastní dceru Mášu rozmazlovala a nevlastní Táňu po svém nebožtíku muži stále sekýrovala a udělala si z ní služku. Jednou Táně spadla do studny přeslice. Macecha jí tedy rozhněvaně přikázala, aby vlezla dolů a přinesla jí.

Dívka se poslušně spustí do studny a vidí, že zde k jejímu velkému úžasu, je louka. Vydá se hledat přeslici a narazí po cestě na chlév s kravičkami. Ty ji poprosí, aby jim vykydala hnůj a čistě podestlala. Táňa se práce nebojí a kravám ochotně poslouží. To samé se opakuje i s koníčky, kozami i ovečkami. Potom dívenka dojde až k chaloupce, kde bydlí stará babička. Pozdraví a poví, jí, že hledá ztracenou přeslici. Babička jí ji slíbí pod podmínkou, že Táňa vykoupe její děti. Vodu ale může nabrat jen dřevým cedníkem, a tak jej nejprve bez odmlouvání vymaže blátem a ucpe všechny díry, ohřeje vodu a ptá se babičky, kde že má ty své dětičky. Ona zapíská a přiběhnou myši, potkani a krysy. Táňa je pečlivě vykoupe, myšky si libují, babička dívce poděkuje a k přeslici jí ještě přibalí měšec ryzího zlata a pošle ji domů.

Cestou zpět Táňa míjí chlévy a stáje se zvířaty, kterým posloužila. Všichni jí radostně zdraví a od každého dostane samičku s mládětem.

Ze studny tedy vylezla Táňa jako bohatá nevěsta s věnem, kravičkou a telátkem, kobyolkou a hříbátkem, kozičkou a kůzlátkem a ovečkou a jehňátkem. Macecha s dcerou div údivem nespady ze židle. I vzala matka přeslici a hodila ji do studny a poslala dceru Mášu, ať ji přinese. A tak Máša slezla do studny, jde loukou a tak jako její nevlastní sestru i jí zvířátka prosí, aby jim posloužila. Jenže Máša je líná a nechce se jí, snad to ani neumí a vždy jen odsekne, ať si prý kydají hnůj i podestýlají čistou slámou sami. Tak jako prve Táňu i Mášu dovede cesta až k chýši, v níž bydlí babička se svými dětičkami. Máša požádá o přeslici a dostane stejný úkol jako předchozí návštěvnice. Nabírat vodu cedníkem se jí zdá opravdu nesmyslné a myšky koupe tak, že je u toho zlomyslně tahá za ocásky, až jim je utrhá. Dětičky žalostně nařikají babičce, která opět k přeslici přibalí děvčeti mošničku s odměnou. Máša se vrací a míjí chlévy a stáje, ale zvířata jen smutně nařikají a ničím dívku neobdarují.

Tak Máša dojde zpátky k matce a společně se těší, co asi bude v mošničce. Místo ryzího zlata tam však najdou jen hroudu hlíny.

Příloha č. 14: Předloha k divadlu

O Koblížkovi:

V jednom domečku spolu žili babička a dědeček. Jednoho dne dostal dědeček chuť na koblížek, a tak poprosil babičku, aby se podívala do spíže, jestli tam není ještě zbytek mouky. Babička vymetla poličky ve špajzu a sesbírala hromádku mouky, našla i zbytek smetany a zadělala z toho těsto na koblížek pro dědečka. Usmažila ho na másle a položila ho na okno vychladnout.

Koblížek však najednou ožil, seskočil z okna a utíkal nebo spíš se kutálel po cestě od domečku pryč. Najednou potká zajíčka, který na Koblížka volá: „Koblížku, já tě sním!“

Ale ten si vesele zpívá písničku: „I nesníš, zajíčku, zazpívám ti písničku: Já Koblížek, koblížek, na másle smažený, na okénku chlazený, utekl jsem babičce a dědečkovi a tobě, zajíčku, tobě, taky uteču.“ a kutálel se cestou dál.

Tu se před Koblížkem na cestě objeví vlk a povídá: „Koblížku, já tě sním!“ Ten se však nebojí a zazpívá mu svou písničku: „Já Koblížek, Koblížek, na másle smažený, na okénku chlazený, utekl jsem babičce a dědečkovi, zajíčkovi a tobě, vlku, tobě taky uteču!“ a než se vlk nadál, kutálí se Koblížek dál.

Po chvíli se před ním z lesa vynoří medvěd. Hned dostane na Koblížka chuť a říká: „Koblížku, já tě sním!“ Jenže Koblížek klidně opakuje svou písničku: „Já Koblížek, Koblížek, na másle smažený, na okénku chlazený, utekl jsem babičce a dědečkovi, zajíčkovi i vlkovi a tobě, medvěde, tobě taky uteču.“ Než se medvěd vzpamatoval, už byl Koblížek ten tam.

Koblížek se bezstarostně kutálí dál, když v tom se proti němu objeví mazaná liška, to se ví, že i ona hned dostala na čerstvý Koblížek chuť. „Koblížku, zazpívej mi svou písničku.“ a tak Koblížek zpívá: „Já Koblížek, Koblížek, na másle smažený, na okénku chlazený, utekl jsem babičce a dědečkovi, zajíčkovi i vlkovi, medvědovi a tobě, liško, tobě taky uteču.“ Liška na to odpoví: „I kampak bys utíkal, taková hezká písnička, škoda jen, že špatně slyším, nemohl bys mi ji zazpívat znovu ale nahlas přímo do ouška? Pojď, vylez mi na čumák a zazpívej mi.“ Koblížek tedy vylezl lišce na šumák a zopakoval hlasitěji svou písničku. Tu liška cukla hlavou, vyhodila Koblížka do vzduchu, nastavila tlamu a milý koblížek jí spadl přímo do pusy, spolkla ho a moc si na něm pochutnala.

Příloha č. 15: Metodický list mozaika, ikona

Metodický list pro výrobu mozaiky a ikony

Název výrobku (námět): Mozaika, ikona

Vzdělávací oblast RVP ZV: *Dítě a svět*

Tematický celek: *Ruské křesťanské umění – mozaika a ikona*

Doporučený věk dětí: 5-6 let

Edukační cíl: *kognitivní (znalostní):* Děti poznávají některé charakteristické prvky umění pravoslavných křesťanů, kterých žije v Rusku mnoho. Mezi znaky jejich kultury patří ikona a mozaika, na nichž jsou často vyobrazeni Panna Maria s Ježíškem nebo i jiní svatí. Děti se seznámí s těmito výtvarnými technikami.

psychomotorický (dovednostní): Děti rozvíjejí svou jemnou motoriku při trhání kousků papíru. Nacvičují špetkový úchop tužky, fixy, štětce.

afektivní (postojové): Děti si uvědomují krásu výtvarného umění, oceňují kulturní hodnotu výtvarných děl. Vnímají náboženskou hodnotu ikon pro křesťany.

Vyučovací metody a formy práce:

Vyučovací metody: Metody monologické

- motivace – ukázka pravoslavných zpěvů, povídání o tom, co mozaiky a ikony znázorňují
- Vysvětlování pracovního postupu
- Metoda názorně demonstrační
 - Učitelka předvede postup vyrábění
- Nácvik praktických činností
 - Manipulace s nůžkami, uvolňovací cviky na zápěstí před malbou

Formy práce: Malba ikon i koláž probíhají ve třídě u stolečků.

- Hromadná forma
 - Během motivace, vyprávění a rozhovoru, vysvětlování postupu
- Individuální forma
 - Při malování, vyrábění – každý pracuje sám
- Skupinová forma práce
 - Děti mohou pracovat případně i ve dvojicích, pomáhat si, spolupracovat

Bezpečnostní a hygienické pokyny: *vodové a temperové barvy neochutnáváme, lepidlo nejíme.*

Použitý materiál a pomůcky: *mozaika: lepidlo, bílé čtvrtky, barevné měkké papíry, ikona: bílé čtvrtky, inkoust, štětce, zmizíky*

Motivace: *vyprávění o ruském umění, ukázky známých děl*

Popis pracovního postupu:

Ikona

1. Tvrdý papír celý přetřeme inkoustem.
2. Po zaschnutí na něj kreslíme podle předlohy matku s dítětem.
3. Jejich šaty můžeme vyzdobit v rámci grafomotirických cvičení různými ornamenty.

Znaky: spirála – bílá barva, kolečko – oranžová barva, křížek – modrá barva, hvězdička – žlutá barva, čtverec – hnědá barva, trojúhelník – červená barva.

Mozaika:

1. Na tvrdší papír si předkreslíme tužkou návrh obrázku. (Předložíme dětem fotky mozaik, které se mohou pokusit napodobit).
2. Natrháme si malé kousky barevných papírů a postupně je lepíme na čtvrtku tak, aby vytvořily mozaiku.

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

- Menším dětem pastelkami vyznačíme barevné plochy, aby se jich držely. Můžeme jim přímo předkreslit jednodušší motiv obrázku.
- Starší děti si obrázek předkreslí samy.
- Děti vybarvují ikonu podle zadání: čtverec – hnědá, křížek – modrá, trojúhelník – červená, hvězdička - žlutá, kolečko – oranžová, spirála – bílá.
- Děti si mohou vybrat mezi mozaikou ikonou. Mohou vyzkoušet různé techniky – tuž, vodové barvy, tempery, fixy i pastelky, inkoust a zmizík. Mohou vyzkoušet různé materiály. Ikony se původně psaly (a stále piší) na dřevo. Děti si mohou vyzkoušet malbu na kůru stromů.

Problémové úlohy:

- *pokusy a pozorování vlastností materiálu (volba materiálu na základě jejich srovnání – kůra, papír)*
- *vlastnosti papíru – trhání, savost, ...*
- *výběr barev, rozpojivost barev, míchání barev v různé odstíny, ...*

Příloha č. 16: Metodický list matrjošky.

Metodický list pro výrobu matrjošek

Název výrobku (námět): Matrjošky

Vzdělávací oblast RVP ZV: *Dítě a svět*

Tematický celek: *Ruské lidové tradice*

Doporučený věk dětí: 5-6 let

Edukační cíl: *kognitivní (znalostní):* Děti se seznámí s ruskými tradicemi, zvyky a tradičními ruskými výrobky.

psychomotorický (dovednostní): Děti si procvičí své dovednosti při stříhání, a kreslení (špetkový úchop pastelky, správné držení nůžek).

afektivní (postojové): Dítě vnímá, že každý národ má své vlastní tradice a zvyky. Poznává rozdílnost a bohatost ostatních kultur a váží si zároveň té, ze které samo vychází.

Vyučovací metody a formy práce:

Vyučovací metody: Metody monologické

- motivace – vyprávění o matrjoškách, o typickém oblečení ruských žen
- Vysvětlování pracovního postupu
- Metody dialogické
 - Ptáme se dětí, zda někdy viděly matrjošky (typické, dřevěné panenky, skládané do sebe)
 - Povídáme si o lidových zvycích (tradičních výrobcích), které naopak charakterizují naši zemi
- Metoda názorně demonstrační
 - Učitelka předvede postup vyrábění
- Nácvik praktických činností
 - Manipulace s nůžkami

Formy práce: *Výroba matrjošek probíhá ve třídě u stolečků.*

- Hromadná forma
 - Během motivace, vyprávění a rozhovoru, vysvětlování postupu

- Individuální forma
 - Při výrobě masky – každý pracuje sám
- Skupinová forma práce
 - Děti mohou pracovat případně i ve dvojicích, pomáhat si, spolupracovat.

Bezpečnostní a hygienické pokyny: *s nůžkami zacházíme opatrně, nestrkáme je do pusy ani do očí.*

Použitý materiál a pomůcky: *bílé čtvrtky, fixy, pastelky, lepidlo, šablony.*

Motivace: *vyprávění, ukázka dřevěných matřjošek, se kterými si mohou děti pohrát. Pošleme panenky po kroužku, aby si každé dítě samo vyzkoušelo, jak se hračka rozkládá a skládá. Můžeme použít i tuto jednoduchou ruskou říkanku, kterou dětem následně přeložíme.*

„Хожу-брожу,

матрешку держу,

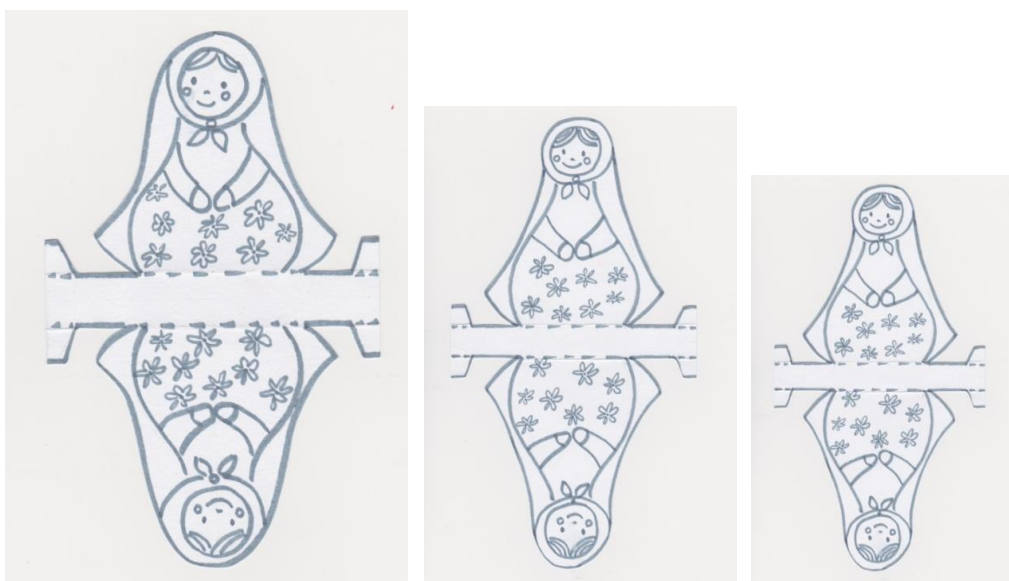
Разберу напополам -

детям в руки дам.“¹⁴⁶

Chodím, bloudím, matřjošky držím, rozeberu, poskládám, dětem do ruky dám.

Popis pracovního postupu:

1. Podle šablony obkreslíme matřjošky.
2. Vystříháme.
3. Vykreslíme a vybarvíme panenky podle fantazie nebo podle předlohy.
4. Nakonec zohýbáme matřjošky podle návodu (šrafovaná čára) a slepíme podle předlohy. Poté už je můžeme zasunout do sebe podle velikosti.

¹⁴⁶ Хожу-брожу, матрешку держу. *Mamalisa.com*. [online]. 2014 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://www.mamalisa.com/?t=es&p=3427&c=157>.

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

- *Obličej a oblečení panenek mohou děti kreslit podle předlohy nebo podle vlastní fantazie.*
- *Mladším pomáháme při ohýbání a stříhání složitějších tvarů, starší pracují samostatně.*

Problémové úlohy:

- *pokusy a pozorování vlastností materiálu (volba materiálu na základě jejich srovnání),*
- *vlastnosti papíru – skládání, trhání, ...*
- *výběr barev, inspirace vzory na oblečení ruských žen (pestrobarevné šátky)*

Příloha č. 17: Metodický list masky.

Metodický list pro výrobu masek

Název výrobku (námět): Masky na scénku, Pohádka o Koblížkovi

Vzdělávací oblast RVP ZV: *Dítě a svět*

Tematický celek: *Lidové pohádky z různých koutů světa*

Doporučený věk dětí: 5-6 let

Edukační cíl: *kognitivní (znalostní):* Děti poznají oblíbené lidové pohádky z jiných krajů.

psychomotorický (dovednostní): Děti si procvičí své dovednosti při stříhání, a kreslení (špetkový úchop pastelky, správné držení nůžek).

afektivní (postojový): Dítě vnímá mravní ponaučení z pohádky, dokáže při práci spolupracovat s ostatními, dělí se o jedny nůžky s jiným dítětem a učí se tak ohleduplnosti a trpělivosti.

Vyučovací metody a formy práce:

Vyučovací metody: Metody monologické

- Vyprávění pohádky, nebo příběhu
- Vysvětlování pracovního postupu
- Metody dialogické
 - Vedeme děti k tomu, aby samy vyprávěly své oblíbené pohádky a příběhy
- Metoda názorně demonstrační
 - Učitelka předvede postup vyrábění
- Nácvik praktických činností
 - Manipulace s nůžkami

Formy práce: *Výroba masek probíhá ve třídě u stolečků.*

- Hromadná forma
 - Během motivace, čtení pohádky a rozhovoru, vysvětlování postupu
- Individuální forma
 - Při výrobě masky – každý pracuje sám
- Skupinová forma práce
 - Děti mohou pracovat případně i ve dvojicích, pomáhat si, spolupracovat

Bezpečnostní a hygienické pokyny: *s nůžkami zacházíme opatrně, nestrkáme je do pusy ani do očí.*

Použitý materiál a pomůcky: *tvrdé papíry, barvy, gumička, malé i velké nůžky, barevné papíry, šablony.*

Motivace: *pohádka, vyprávění, řízený rozhovor o tématu.*

Popis pracovního postupu:

1. Z tvrdého papíru vystříhneme ovál, který jsme si podle šablony předkreslili tak, aby nám zakryl celý obličej. Odměříme a následně si vystříhneme díрку na nos.
2. Podle předlohy nebo vlastní fantazie pomalujeme masky, tak aby připomínaly postavy z pohádky. Namalujeme si masku medvěda, lišky, zajíce, vlka, ...
3. Po stranách nad ušima uděláme na obou stranách díрку na gumičku, kterou sem uvážeme tak, abychom si masku mohli nasadit a nosit.

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

- *Mladším dáme předlohu, jsme jim k dispozici, ale vedeme je k samostatnosti, rozvoji fantazie.*
- *Větší děti mohou zkusit vymyslet postup vyrábění podle hotového výrobku, bez toho aby jej učitelka vysvětlovala.*

- *Starší děti mohou pracovat bez dopomoci při stříhání i tvoření dírek, provlékání gumičky a zavazování pevného uzílku samostatně.*

Problémové úlohy:

- *pokusy a pozorování vlastností materiálu (volba materiálu na základě jejich srovnání),*
- *vlastnosti papíru – skládání, trhání, ...*
- *výběr tlustší či tenčí gumičky, přizpůsobit tvar masky tvaru hlavy konkrétního zvířátka*
- *výběr barev*

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Martina Pecháčková
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Multikulturní výchova v mateřské škole zaměřená na ruskou národnostní menšinu.
Název v angličtině:	Multicultural education in kindergarten aimed at the Russian national minority.
Anotace práce:	Bakalářská práce se věnuje multikulturní výchově v mateřské škole a jejím začleněním do třídního vzdělávacího plánu. V teoretické části nejprve shrnuji principy multikulturní výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu. Dále popisuji ruskou národnostní menšinu v České republice a vybrané oblasti ruské kultury. Praktickou část tvoří návrh projektu, který děti v mateřské škole seznamuje s ruskou kulturou.
Klíčová slova:	multikulturní výchova, mateřská škola, národnostní menšina, Rusko, ruská kultura, projekt.
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis deals with multicultural education in kindergarten and its incorporation into the class curriculum. The theoretical part summarizes the principles of multicultural education in the Framework curriculum for pre-school education. Furthermore, it describes the Russian national minority in the Czech Republic and selected areas of Russian culture. The practical part is a project proposal which aims at familiarizing the children in kindergarten with the Russian culture.
Klíčová slova v angličtině:	multicultural education, kindergarten, ethnic minority, Russia, Russian culture, the project.
Přílohy vázané v práci:	17 Grafomotorické a pracovní listy, metodické listy k vyrábění, ruské pohádky.
Rozsah práce:	56 stran
Jazyk práce:	český jazyk